

Oppvekst i et bygdemiljø.

En kvalitativ studie av unge menn i alderen 25-30 år
sine erfaringer med å være bosatt i hjembygda.

MASTEROPPGAVE I HELSEFREMMEDE LOKALSAMFUNNSARBEID.

MHPCC

AVDELING FOR HELSE, OMSORG OG SYKEPLEIE.

AVDELING GJØVIK.

ODDNY NORDLUND

15. juni 2016

Forord

Høst ble til vinter og vinter ble til vår, mange prosesser har foregått parallelt med at jeg har vært student og skrevet oppgave. Men så langt kom jeg og er klar for innlevering av Masteroppgave i Helsefremmende Lokalsamfunnsarbeid.

Oppgaven handler om erfaringer fra levd liv, som er analysert ut fra noen perspektiver som jeg har valgt, og ved valg av andre perspektiver ville andre område kunne ha blitt løftet fram.

Det har vært spennende og lærerikt å jobbe med denne oppgaven. Ikke minst har det vært et privilegium igjen å få være student så langt ut i yrkeslivet, noe som har gitt meg inspirasjon og ny kunnskap. Men det har også vært krevende å kombinere studier og jobb.

Det er mange som skal takkes i forbindelse med avslutning av denne oppgaven. Først og fremst vil jeg takke de tre guttene som stilte som informanter, og som delte av sine private erfaringer til dette prosjektet. Uten dem hadde ikke dette blitt til. Takk også til de som bidro med å finne informanter.

En stor takk til veileder Torbjørn Herlof Andersen, for din tro på prosjektet, for tålmodighet og tilgjengelighet, og for veiledning og inspirasjon gjennom gode samtaler.

Takk til familie, venner og gode kolleger, som har oppmuntret og støttet meg, og fortsatt er der, selv om jeg har vært lite tilgjengelig i perioder. En spesiell takk til Oddvar, som har støttet meg i gjennomføring av dette.

Ragnhild, Torbjørn og Øystein, dere er min største inspirasjonskilde.

Øyer juni 2016

Oddny Nordlund

SAMMENDRAG

Tittel:	«Oppvekst i et bygdemiljø»	Dato: 15.06.16
	En kvalitativ studie av unge menn i alderen 25-30 år sine erfaringer med å være bosatt i hjembygda.	
Deltaker:	120063	
Veileder:	Torbjørn Herlof Andersen	
Evt. oppdragsgiver:		
Nøkkelord	Unge menn, bygda, sosiale nettverk, nærmiljø, identitet.	
Antall ord: 24980	Antall vedlegg: 3	Publiseringsavtale inngått: ja

Masteroppgaven er skrevet i forbindelse med studiet Master i Helsefremmende Lokalsamfunnsarbeid. Over tid har man sett en gradvis sentralisering med utflytting fra Bygde-Norge, til mer sentrale strøk. Det er flere jenter som flytter fra distriktene enn gutter. Hovedtyngden i flytteforskningen har handlet om unge som flytter og deres syn på det samfunnet de har flyttet fra. I dette ligger det en risiko for at det som presenteres gjennom forskning kan gi et skjevt og unyansert bilde. Særlig med tanke på at det er lite forskning med utgangspunkt i de som velger å bli, og da særlig gutter.

I denne studien er det gjennomført kvalitative intervjuer med tre menn i alderen 25 – 30 år. Ønsket var å komme bakom statistikken og høre deres egne erfaringer.

Tre hovedkategorier er valgt. **Oppvekst i et bygdemiljø**, der tilknytning til familie, lokalsamfunn, mulighet for å delta i fritidsaktiviteter og skole ble vektlagt. **Valg om å bosette seg i hjembygda**, der venner og fritidsaktiviteter som jakt, bruk av natur, fotball og kultur kan synes å ha stor betydning. Mulighet for å få jobb, var mindre sentralt i deres valg. **Den gjennomsiktige bygda**, omhandler forhold ved bygdemiljøet, som tette bånd og sosial kontroll.

Tre områder ble valgt. **Betydning av et godt oppvekstmiljø**, der tilhørighet i sosiale nettverk, gjensidighet mellom generasjonene, og mulighet for egen utvikling var viktig. **I spennet mellom trygghet og frihet**, omhandler guttenes mulighet for å utforme sin identitet. Ddet kan synes som det er lettest å bli bekreftet på det tradisjonelle, mens det krever mer å ta utradisjonelle valg. **Møte med en annen**, guttene beskriver møte med enkeltpersoner eller grupper, som synes å ha hatt en stor betydning for endringer og utvikling i deres liv og framstår som et omdreiningspunkt. Studien støtter seg til teori om helsefremmende arbeid, sosiale nettverk, nærmiljø, sosial kapital og bo- og flytte teori.

Studien løfter frem flere nyanser i bildet av gutter fra bygda og kan være et bidrag til å se hva som bør være til stede i et godt oppvekstmiljø for at barn og unge skal oppleve tilknytning til hjembygda og videre et ønske om å bosette seg i bygda i fremtida. Det kan synes som gjensidighet mellom generasjoner er viktig, der unge kan anerkjennes også for interesser som ikke er tradisjonelle i et bygdesamfunn. At unge tas med som aktører i lokal samfunnsplanlegging anses som viktig.

ABSTRACT

Title:	"Growing up in a rural community"	Date : 15.06.16
A qualitative study of 25-30 years old men's, experiences of being residence in their home community.		
Participants	120063	
Supervisor	Torbjørn Herlof Andersen	
Employer:		
Keywords	Young men, rural, community, social network, identity.	
Number of words: 24980	Number of appendix: 3	Availability: Yes

This Master thesis is written in connection with the study Master in Health Promoting Community Work. Over time we have seen a gradual depopulation from rural Norway to more central areas, both regionally and in the area around and in big cities. There are more girls who move from rural areas than boys. The majority of migration research has focused on young people who move and their views on the community they have moved from. This entails a risk that the majority of research may present a distorted and oversimplified picture, especially considering that there is little research based on those who choose to stay, and especially boys.

In this study it is conducted qualitative interviews with three men aged 25 to 30 years. The goal was to get behind the statistics and hear their own experiences.

Through analysis it was revealed three main categories. **Childhood in a rural community.** Connection to family, community, opportunity to participate in leisure activities and school was emphasized. **Options to settle in their home district.** Friends and leisure activities like hunting, use of nature, football and culture may seem to be of great importance in the boys' choice of residence. Chance of getting a job was less crucial in their choice. **The transparent community,** about aspects of the rural community, like close ties and social control.

Three areas were selected in the study. **The importance of a sound childhood environment,** where affiliation in social networks and mutuality between generations were crucial, and opportunity for their own development was important. **The variation between safety and freedom** affect the boys' ability to shape their identity. It may seem that it is easier to be confirmed on the traditional, while it's more demanding to take untraditional choices. **Meeting with another.** The boys describes meeting with individuals or groups, who seem to have had a major impact on changes and developments in their life and emerges as a turning point in their lives. The study relies on theory of health promotion, social network, community, social capital and residential- and migration theory.

The study brings out several shades in the image of boys from a rural community and can be a contribution to see what should be available in a sound environment for children and young people to experience affiliation to their home port and a wish to settle in the home community in the future. It may seem that mutuality between generations is important, where young people can be recognized for interests that are not traditional in a rural community. Including young people as actors in local community planning is considered important.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
1 Innledning.....	9
1.1 Valg av tema	10
1.2 Bakgrunn for valg av tema.....	12
1.3 Problemstilling.....	13
1.4 Oversikt over oppgaven.....	14
2 Kontekst.....	15
3 Teori og forskning.....	20
3.1 Helsefremmende og salutogene perspektiver	20
3.2 Nærmiljø – Lokalsamfunn.....	23
3.3 Sosiale nettverk – sosial kapital.....	25
3.4 Habitus.....	30
3.5 Bo- og flytteperspektiver	30
3.5.1 Utvikling av tilknytning og stedsidentitet	32
4 Metode.....	35
4.1 Kvalitativ metode.....	35
4.1.1 Fenomenologisk – Hermeneutisk tilnærming.....	36
4.1.2 Grounded Theory	37
4.1.3 Forforståelse.....	37
4.2 Utvalg og rekruttering	38
4.3 Intervjuene	40
4.3.1 Intervjuguide	40
4.3.2 Gjennomføring av intervjuene	41
4.4 Analyse og tolkning.....	43
4.4.1 Fra tale til tekst.....	44

4.4.2	Kategorisering	45
4.5	Etiske vurderinger.....	46
4.5.1	Informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser for deltagelse	46
4.6	Kvalitetssikring av oppgaven	47
4.6.1	Reliabilitet, validitet og overførbarhet.....	47
5	Analyse	49
5.1	Oppvekst i et bygdemiljø.....	50
5.2	Valg om å bosette seg i hjembygda.....	56
5.2.1	Bånd som binder	58
5.2.2	Mulighet for å drive med ulike aktiviteter	60
5.2.3	Mulighet for jobb i hjembygda.....	62
5.3	Den gjennomsiktige bygda.	63
6	Drøfting	66
6.1	Betydningen av et godt oppvekstmiljø.....	67
6.2	I spennet mellom trygghet og frihet.....	71
6.3	«Møte med en annen»	74
7	Metodeevaluering.....	75
8	Avslutning.....	76
	Litteraturhenvisning.....	78

Vedlegg 1: Forespørsel om deltagelse i undersøkelse

Vedlegg 2: Intervjuguide / temaliste

Vedlegg 3: Svar fra NSD

1 Innledning

I Norge har det vært et politisk mål i snart 50 år å opprettholde spredt bosetting.

Regjeringa vil oppretthalde hovudtrekka i busetnadsmønsteret. Vi vil nytte dei menneskelege og naturgjevne ressursane i heile landet for størst mogleg nasjonal verdiskaping, sikre likeverdige levekår og gje alle reell fridom til å busetje seg der dei vil.

Stortingsmelding nr. 13, (Kommunal og Regionaldepartementet 2013)

Til tross for denne politiske målsettingen, har det gradvis over år foregått en sentralisering med utflytting fra bygde-Norge til de mer sentrale strøk, både regionalt og til områder rundt og i storbyene. (Sørli, Aure og Langset 2012) Til tross for arbeidsinnvandring fra andre land, og da særlig Øst-Europeiske land, kompenserer ikke dette for den negative utviklingen i distriktene. (Andersen 2014)

«Distrikta tappast for kvinner».

Uttalelsen er hentet fra hovedoppslaget i lokalavisen Gudbrandsdølen Dagingen. (Storvik 2015) Artikkelen er basert på rapporten «Gode i hop» som Østlandsforskning publiserte høsten 2014. Uttalelsen er riktignok satt på spissen og kan gi inntrykk av at dette kun skyldes fraflytting, men situasjonen er mer nyansert. Det er flere sammenfallende prosesser over tid som har ført til endringer i befolknings sammensetningen. Ungdom har til alle tider flyttet på seg for å få utdanning og jobb, men ved at det er færre barn som vokser opp ute i distriktene, får denne utflyttingen større konsekvenser nå enn tidligere. I likhet med landet for øvrig skjer den generelle befolkningsveksten i byer og tettsteder, noe som gjør at det over tid er færre barnefødsler og barn som vokser opp ute i distriktet. Dette er bekymringsfullt med tanke på spredt bosetning, fordi undersøkelser viser at 50 prosent av 40-åringene bor der de vokste opp. (Sørli, Aure og Langset 2012) Det er altså ikke bare flytting, men en generell demografisk utvikling som påvirker bosetningsmønsteret i Norge. Den demografiske utvikling i Gudbrandsdalen og i distrikts-Norge generelt viser en tendens til overvekt av menn i aldersgruppen opp til 39 år. (Andersen 2014) Dette er bekymringsfullt med tanke på at reproduksjon i hovedsak skjer i denne aldersgruppen. Undersøkelsen viser også at bosetningen ute i distriktene har en prosentvis økning i aldersgruppen 40 – 66 år, noe som gir en forskyvning mot en eldre befolkning.

1.1 Valg av tema

Bygdeungdom sin flyttepraksis har vært gjenstand for oppmerksomhet i mange år. Det er naturlig at ungdom flytter for å få utdanning og jobb, men over tid har man sett at unge som flytter fra bygde-Norge til mer sentrale strøk, i liten grad flytter tilbake. Det er færre arbeidsplasser ute i distriktene, og da særlig arbeidsplasser som krever høyere utdanning, noe som bidrar til at unge etter endt utdanning i mindre grad flytter tilbake. (Rye 2006; Andersen 2014)

Utdannelse kvalifiserer også ofte til et arbeidsliv uavhengig av lokale tradisjoner.

I følge Wiborg (2003) er trekk ved det moderne samfunn en utvidelse av ungdomstiden. Hun mener at det blant annet henger sammen med en forlengelse av kvalifiseringsperioden i utdanningssystemet, som ofte er løsrevet fra lokale forhold og arbeidsliv. Ungdom må derfor flytte ut for å få utdanning. Kombinert med å ta utdanning vil også mang unge i denne perioden finne en partner og etablere seg med familie. Dette er faktorer som bidrar til å frikoble de unge fra lokale sosiale nettverk og tilhørighet til spesifikke steder.

Prosentvis er det flere jenter som flytter fra distriktene enn gutter. (Andersen 2014) Dette kan ha sammenheng med at flere jenter enn gutter tar høyere utdanning. Men undersøkelser har også vist at det kan være andre forklaringer bak flyttevalget. Forskning knyttet til flytting har etter hvert benyttet flere forskningsmetoder og har dreid fokuset fra kun å omhandle «ytre forhold» som økonomi, arbeid og utdanning, til også å inkludere mer «indre forhold». Ved å løfte frem den enkeltes refleksjon før og i etterkant av et flyttevalg, har man avdekket at også strukturer i selve bygdemiljøet kan være grunner til at jenter spesielt og ungdom generelt flytter ut av bygdene. Ord som gubbekultur, sladrekultur, foreldede kjønnsrollemønstre og rural maskulinitet er noen forhold som har kommet frem. Rye (2006), Storvik (1996 i Grimsrud 2000, s. 13) sier det er forskjeller mellom gutters og jenters fritidsinteresser. Jenter har interesser som oftere involverer kunst, kultur og estetikk uavhengig av bosted, som bygda ofte ikke kan tilby, mens bygdemiljøet stimulerer gutter til interesser som integrerer dem i bygda. Interessene påvirker også yrkesvalg, slik at jenter oftere kvalifiserer seg til yrker med lavere lokal tilknytning enn det gutter gjør.

Hovedtyngden i flytteforskningen har handlet om unge som flytter og deres syn på det samfunnet de har flyttet fra. Gjennom denne type forskning blir bilder av bygda og de som bor der, fortolket og presentert fra perspektivet til de som velger å flytte ut, altså deres konstruksjoner av bygda. I dette ligger det en risiko for at det som presenteres gjennom forskning kan gi et skjevt og unyansert bilde, særlig med tanke på at det er lite forskning med utgangspunkt i de som velger å bli, og da særlig gutter spesifikt. Ved å søke i «Google Scholar» med ord som «unge menn, hverdagsliv, bosatt, bygda», finner man lite forskning knyttet til unge menns egne tanker og erfaringer fra sitt valg om å bli boende i hjembygda. Til gjengjeld er det forholdsvis mange treff knyttet til unge menn på bygda og risikoadferd knyttet til helse, seksualitet, rusmidler, fart og spenning, noe som langt på vei bekrefter bildet til utflyttet ungdom om foreldede kjønnsroller og en rural maskulinitet.

I all hovedsak synes det fortsatt å være slik at bygdeforskerne er mest opptatt av flytteperspektivet, enten det er de som drar fra bygda eller de som velger å flytte til bygda. De som har valgt å «bli igjen» på bygda, og som av mange blir karakteriserer som marginaliserte på grunn av sin bofasthet, har merkelig nok ikke vært gjenstand for mange undersøkelser til tross for et massivt mediefokus og mange fordømmende uttalelser. (Bye 2010, s. 22)

Bye (2010) har imidlertid forsket på gutter som blir boende på bygda og løftet frem et mer nyansert bilde. Innledningsvis i sin forskning viser hun til hvordan gutter som er bosatt på bygda i flere sammenhenger fremstilles som marginaliserte og tapere.

Det er alvorlig når steder, områder eller grupper blir stigmatisert eller marginalisert, fordi det igjen vil kunne bidra til at disse områdene og stedene blir lite attraktive som bosted. Videre vil det kunne ha en direkte innvirkning på innbyggere av steder og deres syn på seg selv og deres selvfølelse, noe som igjen kan ha en betydning for den enkeltes ressurser og helse.

I følge Heggen (2001) handler marginalisering om at folk blir støtt eller trukket mot ytterkantene eller de mørke sidene av samfunnet. Det knyttes ofte mot arbeidsledighet. Han advarer mot en slik snever forståelse overfor unge i 20-års alderen. Det er viktig å se det i et historisk og kontekstuellet perspektiv, med økt krav om formell kompetanse innenfor arbeidslivet. Det er en rekke arenaer som kan være like viktige, og det er først når unge har

en svak posisjon på flere av disse, som skole, familie, organisasjoner og grupper samtidig at man kan snakke om marginalisering. Men han anbefaler å se på det som en prosess mer enn en tilstand.

Vestby (2003) har gjort undersøkelser blant ungdom i videregående skole i Hedmark, og deres bilder av bygda. Hun sier det ofte eksisterer stereotype bilder av at bygdefolk er homogene, men hun fant i sin undersøkelse at det er mange ulike sosiale miljøer å velge i også på småsteder og på bygda. Hun mener at dette burde komme tydeligere frem, og oppfordrer til at de sosiale miljøene ikke må bli for lukkede for de som kommer utenfra eller for de som kan tenkes å flytte hjem igjen.

Det kan også utvikles en praksis som anser det som «normalen» i samfunnet at unge velger å flytte, og dermed skapes en forventning om dette. Unge kan selv vende blikket mot seg selv og tenke at de ikke er «riktige».

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Interessen for området kom helt naturlig, fordi jeg bor i en region med endring i den demografiske utviklingen, med reduksjon av ungdom i bygdene og tilflytting til regionens småby.

De siste ti årene har jeg jobbet som helserådgiver i videregående skole og møter daglig ungdom som står midt oppe i valg av fremtidig utdanning og bosted. Mange unge gjør bevisst valg og ønsker å etablere seg i hjembygda si. Møtet med disse ungdommene gir et bilde som er mer nyansert enn det som kommer frem i offentligheten knyttet til gutter på bygda. Dette bekreftes også langt på vei av Vestby (2003), der 38 % tror de vil bosette seg i hjembygda. De har også et nyansert syn på hva som er viktig for dem i deres valg om bosted.

Det er bekymringsfullt hvis gutter som velger å bosette seg i hjembygda unødig kan få stempelet som marginalisert, noe som kan gjøre det vanskeligere for den enkelte å ta valget om å bli boende. For andre som kanskje ikke har reell mulighet for å flytte fra bygda, kan belastningene blir ekstra store med et slikt marginaliserende stempel.

Masterstudiet Helsefremmende Lokalsamfunnsarbeid har fokus på kunnskap og bevissthet om ulike faktorer og strukturer i samfunnet som direkte eller indirekte påvirker helsen vår, gjennom muligheter eller hindringer, både på individ og gruppenivå. Ved å intervju gutter som har gjort valget om å bosette seg i hjembygda, vil man kunne få kunnskap om hva som har påvirket dem og hvilke erfaringer de har gjort. Ved å løfte frem flere nyanser om bygdemiljøet og gutter på bygda, vil de som bor eller ønsker å bosette seg på bygda kunne ha mulighet for å identifisere seg med og søke ulike miljøer og aktiviteter, noe som kan styrke enkeltindividet. Den enkeltes fortelling vil også kunne si noe om den politiske målsettingen om reell frihet til å bosette seg der man selv ønsker og mulighet til å sikres likeverdige levekår er en realistisk målsetting. Kunnskap om den enkelte kan bidra med innsikt i hva som skal til for å skape positiv utvikling av lokalsamfunn. Forskning som dette vil kunne stimulere til ytterligere forskning på området, noe som er viktig med tanke på å etablere gode lokalsamfunn i bygde-Norge også i fremtiden.

1.3 Problemstilling

Denne masteroppgaven har som formål å undersøke bakgrunn for guttenes valg og hvilke erfaringer de har fra å bosette seg i hjembygda. Kunnskapen hentes inn ved hjelp av kvalitative intervjuer, der ønsket er «å komme bak» tallene i statistikken. Med utgangspunkt i guttenes fortelling er det et mål å bidra til å løfte frem kunnskap som har fått liten plass i forskning og offentlighet ellers.

Hvordan beskriver unge menn i alderen 25-30 år sine erfaringer med å bli boende i hjembygda?

Problemstillingen er utforskende og eksplorerende, og gir mulighet for en åpen og fleksibel metode. (Jacobsen 2010, s. 44) Problemstillingen inneholder flere dimensjoner. Den handler om hvordan guttene forstår og beskriver bygda. Videre handler den om hvordan de forstår og beskriver seg selv og hverdagslivet sitt. Oppgaven vil også berøre bo- og flyttevalg. Språket vil være et viktig verktøy i denne oppgaven.

For å lede oppmerksomheten mot det guttene forteller, er det utarbeidet tre forskningsspørsmål:

Hva var deres argumenter for å bli boende i hjembygda?

Hva kan ha påvirket dem til å bruke disse argumentene?

Hvordan beskriver de sine erfaringer med å bli boende i hjembygda?

Dette er ingen sammenlignende studie. Den har heller ikke kjønn som forskningsområde, selv om kategorien gutter er en del av problemstillingen. Aldersgruppen 25-30 år er valgt fordi de fleste gutter i denne alderen har gjennomgått pubertetens kroppslige og mentale utvikling. De fleste i denne alderen vil også ha gjennomgått en personlig modning, ved at de har gjort flere egne erfaringer knyttet til videregående utdanning, vært gjennom refleksjon rundt valg av utdanning, yrke, bosted, og gjerne gjort erfaringer med å ha en partner.

Gjennom oppgaven vil guttene kunne betegnes som gutter, informanter eller unge menn. I oppgaven vil uttrykkene bygda, nærmiljø og lokalsamfunn bli brukt litt om hverandre som uttrykk for guttenes bomiljø.

1.4 Oversikt over oppgaven

I kapittel to presenteres et historisk tilbakeblikk til den perioden guttene vokste opp.

Deretter vil aktuell teori og forskning på området blir presentert i kapittel tre. Valg av metode og forskningsprosessen presenteres i kapittel fire. Deretter vil analyse og diskusjon komme som henholdsvis kapittel fem og seks. Mens evaluering av metode og avslutning kommer i kapittel sju og åtte.

2 Kontekst

For å kunne analysere guttenes fortellinger om sitt liv, bør fortellingene sees i lys av kontekst. For å bidra til dette, presenteres et historisk tilbakeblikk fra tiden guttene vokste opp. Dette vil danne et «bakteppe», og gi større mulighet for å få en fyldig og hel beskrivelse. (Chamberlayne, Bornat og Wengraf 2000)

Lokalsamfunn gjennom tidene

I tidligere tider og frem til 1950-tallet hadde lokalsamfunnet på landsbygda en viktig rolle i den enkeltes liv. Primærnæringen stod sterkere, mange hadde arbeidsplassen sin i nærmiljøet og det var en større utveksling av varer og tjenester lokalt. Innenfor dette systemet kunne også velferden bli ivaretatt ved at man hjalp hverandre gjennom sykdom og kriser. Nærmiljøet ivaretok også svakerestilte, ved at man i større grad delte av «godene». Men dette kunne også kunne innebære uverdige forhold og utnyttelse, med opprettholdelse og reproduksjon av sosiale forhold. Kunnskapsformidlingen mellom generasjoner foregikk i hverdagen, der yngre generasjoner tilegnet seg kunnskap om miljøet via samhandling i arbeid og fest, som muntlig eller taus kunnskap. Forholdene kunne bli lite utfordret, med få impulser utenfra, slik at det kunne utvikle seg en doxa i dette miljøet. Doxa er det som blir tatt for gitt, og som man ikke ser grunn til å stille spørsmål ved. (Stoer norske leksikon)

Fra 1950-tallet og frem til siste tusenårsskifte skjedde det endringer i lokalsamfunnene. Moderniseringen førte til at arbeidsplasser ble flyttet ut fra nærmiljøene, endringer i infrastruktur gjorde folk mer mobile og utvikling av velferdsstaten flyttet omsorgsoppgaver og ansvar bort fra nærmiljøene. Men nærmiljøet eller grendene fortsatte å ha stor betydning for folk i bygde-Norge. Dette var gjerne et eget lite samfunn som kunne ha både butikk, skole og gjerne et bedehus og /eller forsamlingslokale. Disse ble sentrale møtesteder og ga mulighet for samhold i grenda. Lærere i skolen og de som eide eller bestyrte butikken hadde ofte lokal forankring.

Grendene har liten praktisk betydning for folk etter tusenårsskiftet, der ytterligere endringer har ført til at skoler og butikker er slått sammen til større enheter mer sentralt i de fleste kommunene. Men vi kan fortsatt se mobilisering av lokalbefolkningen ved nedleggelse av

skole og lokalbutikker rundt om i landet. En slik debatt foregår i disse dager i Lillehammer kommune rundt sammenslåing og nedleggelse av et par små skoler, der noen av argumentene mot nedleggelse er bekymring for avfolking av grenda.

Felles for kommunene som guttene bor i, er at de er forholdsvis små, de består av ett til to tettsteder og flere små bygder som igjen er inndelt i grender.

Oppvekst

Guttene i denne undersøkelsen er født på slutten av 80- og starten av 90-tallet, og har i hovedsak hatt barndommen sin på 90-tallet. Den norske privatøkonomien var i positiv utvikling, med klar bedring av materiell standard. Men det var også en viss marginalisering blant enkelte grupper, knyttet til sosiale forhold. Det ble noe større inntektsforskjeller ved at enkeltgrupper med høye inntekter økte inntektene mest. Gjennom 80- og 90-tallet økte det generelle utdanningsnivået. Kjønnssrollemønstrene var i endring, med blant annet en økning i kvinners deltagelse i arbeidslivet. Med økende antall kvinner i jobb, endret også omsorgen for barna seg, ved at flere hadde plass i barnehage. På starten av 90-tallet ble svangerskapspermisjonen økt til 52 uker, og det ble åpnet for at faren også kunne ta ut permisjon. Fars rolle ble endret, fra å være den som hadde hovedansvar for inntektene i familien, til etter hvert å ta mer del i omsorgen for barna. Mange barn på bygda opplevde firedagers skole, men fikk etter hvert femdagers skole, noe som ga barna i småskolen kortere skoledager. Omsorgen for småskolebarna ble stort sett ivaretatt av hjemmet, og først i 1999 ble kommunene pålagt å innføre skolefritidsordning. Man så endring i familiestrukturen, med økning av skilsmisser og flere aleneboende. (Sosial og Helsedepartementet 1999)

Norge tok imot flyktninger, og det ble opprettet asylmottak rundt om i Norge. Det ble mer vanlig med multikulturelle innslag i skole og barnehage. (Sosial og Helsedepartementet 1999)

Vektlegging av forebyggende arbeid i tråd med WHO sine retningslinjer ble tydeligere på 90-tallet. Veileder for skole og helsestasjon som kom i 1998, vektla mer kunnskapsbasert tilnærming. Det ble blant annet vektlagt veiledning til foreldre fremfor screening og kontroll

på helsestasjoner. Fokus på å forebygge skader og ulykker blant barn ble særlig vektlagt. (Helsetilsyn 1998)

Generell internett-tilgang var ikke utbredt i Norge, det var ikke vanlig å eie flere PC-er i en husholdning. Mobiltelefon var heller ikke vanlig å ha, og særlig ikke for barn og unge. Det nærmeste man kom den digitale verden var Playstation, som kom på midten av 90- tallet, eller den transportable Gameboy. I 1992 ble det langvarige monopolet til NRK brutt, og den reklamefinansierte kanalen TV 2 ble opprettet. Gradvis ble det økning av antall kommersielle TV-kanaler utover 90-tallet, noe som ga folket mer tid foran en skjerm og et større reklamepress. Flere av disse endringene berører ikke guttene i denne studien direkte, men det sier noe om viktige endringer i samfunnet, i familien og i synet på oppdragelse i løpet av guttenes oppvekst.

Naturen

Guttene i mitt materiale bor i et område med rik tilgang på natur, der det er kort vei til fjellet. Området er preget av skog- og jordbruk, men de siste årene har nedgangstider i jordbruket ført til nedleggelse og sammenslåing av garder. Flere har utviklet alternativ bruk av naturressursene. Ulike former for turistnæringer er etablert, som hytteutbygging og ulike overnattingstilbud, ulike opplevelsestilbud knyttet til naturen, og sportsarenaer som alpinbakker og oppkjørte skiløyper.

Naturen kan være en del av næringsgrunnlaget, som en del av landbruket eller som en næringsvirksomhet innen reiselivsbransjen. Med naturen som arena er forholdene uforutsigbare og man blir prisgitt og avhengig av naturens variasjon. Mange bønder og andre, som har naturen som levebrød, får derfor en særegen kunnskap om klima og årstidsvariasjoner i lokalområdet, ved at de ferdes mye i skog og mark og opplever de naturlige skiftene i flora og fauna.

Kulturlandskapet er i endring på grunn av endret klima og driftsendringer i landbruket. Dette er tydelig ved at beiter gror igjen og tregrensa kryper innover fjellet.

I Norge har vi en unik mulighet til å kunne bruke naturen og kan ferdes fritt i utmark. (Klima og Miljødepartementet 2001) Naturen er en ressurs som omgir oss, og kan i seg selv ha en helbredende effekt. Forskning viser at naturen kan dempe stress og redusere psykiske plager, og være til rekreasjon og glede. (Nordisk og Ministerråd 2009) Uttrykk som «vi står han av» viser naturkreftenes påvirkning på mennesker, der det henspilles på det barske kystklima i Nord Norge. I mange deler av verden er naturkrefter som storm, flom, tørke og andre katastrofer, direkte truende for befolkningen som bor i disse områdene. På indre Østlandet er klimaet roligere, men vi ser at klimaendringer og menneskeskapte forhold har ført til mer flom, jord- og snøskred også her.

For mange er jakta en viktig del av årssyklusen. Det kan være som rekreasjon, avbrekk fra hverdagen, opplevelsen av kameratskap i et jaktlag, eller som ansvar for forvaltning av viktige naturressurser. All jakt i Norge er regulert av lover knyttet til kunnskap hos jeger, våpenloven og felling av dyr. (Viltloven)

Kultur

Thuen (2003b) beskriver at i dikotomien mellom by og land, urban – rural, kan kultur bli forbundet med det urbane, mens natur er det rurale særtrekket. Hva som er kultur er ofte et begrep definert sentralt, gjerne det som kalles finkultur. Ulik kulturell påvirkning er viktig for å kunne gi oss flere perspektiver i livet. Ute i små kommuner vil ofte kulturtilbudet være mer redusert enn i urbane strøk, og valgfriheten blir derfor mindre. Siden 2001 har Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet samarbeidet om «Den kulturelle skolesekken», noe som innebærer at alle skolebarn i Norge får utvikle kjennskap til profesjonell kunst- og kulturuttrykk. (Wikipedia) Overføring av midler fra sentralt til lokale lag innenfor kulturfronten er sterkt redusert de siste årene. Det gjør at enkelte kulturtilbud er vanskelige å drive ute i mindre lokalsamfunn, som opplæring i dans, musikkinstrument, skolekorps etc. Det blir ofte ildsjeler av foreldre som står på for å holde ved like driften av dette som dugnadsinnsats. Mange steder har ulike prosjekter og festivaler tatt over eller lever side om side med de mer tradisjonelle kulturtilbudene rundt om i landet. Ulike festivaler kan ha skapt viktige møteplasser for de som er bofaste, for de som har flyttet ut og for andre besøkende.

Fotball

I mange sammenhenger regnes idrett som en del av kulturtilbudet. I dette materialet er det naturlig å skille ut fotballen fordi den er i en særstilling. Guttene i undersøkelsen har vært innom andre idretter som håndball, ski og alpint i løpet av oppveksten, men en viktig fellesnevner fra oppveksten til guttene er fotball. 90-tallet var en glanstid for norsk fotball, og med Egil «Drillo» Olsen som landslagssjef, kvalifiserte Norge seg og deltok i VM både i 1994 og 1998. I tillegg til dette var det flere norske fotballspillere som gikk til utenlandske klubber, som Kjetil Rekdal, Erik Thorstvedt, Rune Bratseth og Jostein Flo. (Wikipedia)

På grasrota var og er fotballen drevet med foreldreinnsats både som trenere og lagledere. Tidligere var det vanlig at ungene trente en kveld i uka og spilte kamp en annen kveld. Sesongen varte fra mai til september/oktober, til det ble for kaldt og for korte kvelder til å kunne arrangere fotball. Dette ga rom for at ungene kunne delta i vinteraktiviteter som ski, skøyter etc. Med kunstgrasbaner og varme i bakken, sammen med opplyste baner, har utendørssesongen blitt forlenget, og store sportshaller med mulighet for innendørs fotball har dreid sporten også på grasrota til å bli en helårssport. Gjennom ulike finansieringstiltak har det blitt overført forholdsvis mye penger til sporten, gjerne i form av statlige tippemidler.

Fotballen er internasjonal, med felles regler, noe som gjør at det er lett å integrere personer fra andre nasjoner.

3 Teori og forskning

Denne undersøkelsen har til hensikt å løfte frem erfaringer unge gutter har med å være bosatt i hjembygda, hvilke argumenter de bruker og hva som har påvirket dem til å bruke disse. I dette kapitlet vil det bli redegjort for hvilken teoretisk ramme som er brukt i analyse av data i undersøkelsen. Utvalget har utgangspunkt i en veksling mellom data, søk i tidligere forskning og aktuell litteratur. Det er ikke uttømmende, og er begrenset og påvirket av meg som forsker, med hensyn til min forforståelse og faglige prioriteringer.

Studiet Master Helsefremmende Lokalsamfunnsarbeid vektlegger utvikling av praksisbasert forståelse av helsefremmende arbeid på individ-, gruppe- og systemnivå. Man skal utvikle kunnskap om strategier for å fremme delaktighet fra frivillige organisasjoner, sosiale nettverk i nærmiljøene og kommunale etater. Studiet har fokus på relasjonen mellom lokale, nasjonale og globale forhold. Teori om helsefremmende faktorer vil derfor være sentral i den teoretiske rammen.

3.1 Helsefremmende og salutogene perspektiver

Det sentrale dokumentet om helsefremmende arbeid, Ottawa-charteret, ble utarbeidet på en internasjonal helsekonferanse i regi av Verdens helseorganisasjon i Ottawa i 1986. I følge charteret defineres helsefremmende arbeid som:

«Proessen som setter folk i stand til å få økt kontroll over og forbedre sin helse.»

Videre heter det: « For å nå frem til en tilstand av fullstendig fysisk, psykisk og sosialt velvære, må et individ eller en gruppe være i stand til å kunne identifisere og virkeliggjøre sine forhåpninger, tilfredsstille sine behov, og endre eller mestre sitt miljø.» (Mæland 2010, s. 73)

Denne definisjonen kan synes å være vag og noe urealistisk, men det er viktig å merke seg ordet prosess. Det kan i seg selv være helsefremmende å ta del i prosesser der man har mulighet til medvirkning og medbestemmelse i forhold som direkte eller indirekte påvirker ens eget liv og helse, både på individ-, gruppe- og samfunnsnivå. I følge Mæland (2010) er Empowerment et sentralt begrep i helsefremmende arbeid. Den helsefremmende ideologi er inspirert av radikale strømninger på 1970-tallet, og da særlig den brasilianske pedagogen

Paolo Freire, som utviklet en utdanningsmodell som bidro til å bevisstgjøre fattige på hvilke krefter som vedlikeholder og opprettholder fattigdom. Fundamentale forutsetninger for helse er fred, bolig, utdanning, mat, inntekt, et stabilt økosystem, bærekraftige ressurser, sosial rettferdighet og likeverd. Ved å styrke helsen til befolkningen skapes et overskudd som gir mulighet for personlig, økonomisk og sosial utvikling, og dermed økt livskvalitet. Helsefremmende arbeid innebærer en dreining fra ekspertrroller til personlig og lokal involvering og samhandling. (Mæland 2010)

Helsefremmende arbeid bryter i stor grad med tradisjonelt sykdomsforebyggende arbeid som gjerne har et naturvitenskapelig grunnlag med utgangspunkt i sykdoms- og risikofaktorer. Helsefremmende arbeid har et samfunnsvitenskapelig grunnlag, og vektlegger faktorer som styrker ressursene for god helse, enten det er miljømessige, sosiale, kulturelle eller individuelle faktorer. Innenfor samfunnsvitenskapen brukes begreper som ofte ikke er klart definert. De kan oppfattes som vage og flertydige, de utvikles gjerne i takt med samfunnet og kan endre innhold og betydning over tid. Innen forskning egner de seg best som begreper til å søke forståelse fremfor forklaring og eksakt viten, mens man innenfor naturvitenskapen i større grad stiller krav til eksakt og etterprøvable viten. Helsefremmende teorier har vært gjenstand for en del kritikk, og for å være lite spesifikke. (Mæland 2010)

Det teoretiske grunnlaget for helsefremmende arbeid var de første årene noe uklart, men i senere tid er mye av arbeidet tuftet på den israelsk-amerikanske sosiologen Aaron Antonovskys forskning. Han utviklet den salutogene modellen. Salutogenese betyr helsens opprinnelse. Modellen vektlegger de faktorer som fører til helse, i motsetning til de patogene som fører til uhelse. For omkring tretti år siden stilte han spørsmålet «hva er det som gir god helse?», noe som ble et viktig vendepunkt innenfor helseforskningen. Han vektla prosesser knyttet til helse fremfor den tradisjonelle tankegangen om at man enten er frisk eller syk. (Lindström og Eriksson 2015)

Antonovsky brukte to viktige nøkkelbegreper for utvikling av helse. Det første nøkkelbegrepet, *Sense of coherence- eller Opplevelse av sammenheng (OAS)*, uttrykkes og vises som en livsinnstilling. Mennesker med en sterk OAS, opplever at livet er preget av sammenheng. Det er begripelig, håndterbart og meningsfull, noe som bidrar til en indre trygghet og tillit til at man har ressurser i seg selv og sine omgivelser til å møte livets

utfordringer. De tre faktorene samspiller med hverandre, der begripelig innebærer at mennesket opplever at det som skjer i livet av indre eller ytre forhold er forståelige. Håndterbart representerer om personen opplever å ha tilstrekkelige ressurser tilgjengelig for å møte disse forholdene. Meningsfull anses å være den mest betydningsfulle faktoren, for den innehar elementer av motivasjon, og er avgjørende for om en person opplever at det er verdt å investere energi i de ulike forhold som han møter. OAS kan til en viss grad tilskrives genetisk opphav, men utvikles og påvirkes i tidlig barne- og ungdomsalder, gjennom samspill med nære omsorgsgivere og omgivelsene. OAS videreutvikles gjennom livet, og nyere forskning viser at den også kan læres gjennom livsløpet. (Andersen 2012; Lindström og Eriksson 2015)

I følge Mæland (2010) er OAS nær beslektet med mer psykologiske begreper som trygg identitet, opplevelse av kontroll og optimisme. Grunnlaget for disse faktorene legges også i barndom i samspill med omsorgsgivere, og er viktig for utvikling av helse i moden alder. Lindström og Eriksson (2015) sier at flere andre begreper kan forklare opphav til helse, og at Antonovsky heller ikke mente at OAS var eneste løsning for helse. (Lindström og Eriksson 2015)

I følge Lindström og Eriksson (2015), mente Antonovsky at *generelle motstandsressurser* kan være ressurser i den enkelte av mer personlig karakter, eller erfaringer man gjør i samspill med omgivelsene, både de nære og mer på samfunnsnivå, av materielle og ikke-materielle kvaliteter. Han mente at disse er en forutsetning for å utvikle OAS. I følge Andersen (2012) kan eksempler på generelle motstandsressurser kan være penger, beskyttelse og mat, intelligens og kunnskap, sosial støtte, ritualer og religion.

Helsefremmende arbeid og Ottawa-charteret har sine røtter i Verden helseorganisasjon og FN, som bygger arbeidet sitt på blant annet menneskerettighetserklæringen. Over tid har helsefremmende prinsipper fått konsekvenser for planlegging på ulike nivåer både globalt, nasjonalt og lokalt. I Norge gjenspeiles dette blant annet i plan- og bygningsloven, som vektlegger at det i planlegging skal være fokus på å legge forhold til rette slik at den enkelte skal kunne gjøre gode helsevalg i hverdagen.

I et helsefremmende perspektiv er det naturlig å være oppmerksom på guttenes mulighet for utvikling av *generelle motstandsressurser* og OAS i deres liv. Helse skapes og

oppretholdes gjennom livet i hverdagen vi lever. Med utgangspunkt i guttenes fortelling vil relevante begrep som nærmiljø, sosiale nettverk, sosial kapital, habitus og bo- og flytteperspektiver bli belyst videre i kapittel 3.

3.2 Nærmiljø – Lokalsamfunn

I denne studien er nærmiljø sentralt, fordi det er her vi i hovedsak lever hverdagslivene våre. Garsjø (1987 i, Fyrand 2005, s. 293) sier at begrepet nærmiljø omfatter både fysiske og sosiale forhold, både samspillet mellom mennesker og mellom mennesker og deres fysiske omgivelser.

I følge Rønningen (2003) beskrives gjerne nærmiljø som et avgrenset geografisk område som er mindre enn lokalsamfunn, og begrepene bomiljø, nærmiljø og lokalsamfunn brukes litt om hverandre, noe som også gjelder for denne studien. I følge Kaarhus (1998 i, Rønningen 2003) har bruken av begrepet nærmiljø ikke lange tradisjoner, og ble først brukt tidlig på 70-tallet.

Det vil være individuelle forskjeller i hvilken grad man er avhengig av et nærmiljø, knyttet til forhold hos den enkelte. Det kan være avhengig av i hvilken grad man deltar i arbeidslivet, eller hvor man er i livsløpet. Et barn vil naturlig ha et mindre nærmiljø enn voksne, mens personer med ulike begrensninger i mobilitet, utfordringer som sykdom og funksjonshemninger, kan være mer avhengig av nærmiljøet enn andre. Det samme vil også kunne gjelde for eldre. (Fyrand 2005)

I guttenes fortellinger om sitt nærmiljø kan man se rester av tradisjoner fra tidligere tider, med samhandling mellom generasjoner, ulike samhandlinger i sosiale nettverk og ulike former for dugnader for å hjelpe hverandre.

Nærmiljøet på bygda har tradisjonelt fungert som en sosial enhet, der slekts- og nabonettverket har overlappet hverandre og kan karakteriseres av multiplekse relasjoner, der samme person kan ha flere roller. Slike nettverk preges ofte av gjensidighet, har høy tetthet og innebærer trygghet for dem som er «innenfor», ved at de får den hjelp og støtte de trenger. Den negative konsekvensen kan være at den uformelle kontrollen blir for sterk,

slik at personer som av ulike årsaker truer nettverkets verdier og normer, kan oppleve sanksjoner i form av utestenging. En annen side ved det tette bygdemiljøet er at det kan «bli seg selv nok» med en sterk tilknytning innad, lite åpenhet og avhengighet av området rundt. (Fyrand 2005)

På bakgrunn av studier gjort på 50- og 60-tallet, ble de sosiokulturelle begrepene *integreerte og desintegreerte* lokalsamfunn skapt. Leighton et al. (1959, 1963 i, Fyrand 2005, s. 294).

Warren og Warrens (1977 i, Fyrand 2005) har gjennom forskning utviklet en inndeling med seks ulike lokalsamfunnstyper, der de inkluderer både integrasjons- og desintegrasjonsbegrepet og det nettverksorienterte perspektivet. I denne studien velger jeg å nevne tre av disse lokalsamfunnstypene, som kan anses å være aktuelle for et bygdemiljø.

Det *integreerte lokalsamfunn* er godt organisert innad og har god kontakt med miljøer utenfor. Det er utstrakt samarbeid mellom beboerne i området. Innenfor lokalsamfunnet er det god kunnskap om tilgang til ressurser både i og utenfor lokalsamfunnet. Det *begrensede lokalsamfunn* har sterk etnisk identitet eller ensartet karakter. Det er selvforsynt, uavhengig og har egne metoder for å skille ut det som ikke stemmer med egne normer. Den siste, *et overgangssamfunn*, er preget av at folk bare bor midlertidig. Beboerne er oppdelt i små klikker i et oppsplittet sosialt system. De kan ha forbindelser til et større samfunn, men har liten opplevelse av felles identitet eller tilknytning til nærmiljøet.

Bygdemiljøet kan plasseres i grenselandet mellom de to kategoriene « det integrerte og det begrensede lokalsamfunn».

I mange bygdesamfunn i Norge har samfunnsmessige endringer ført til at oppgaver som tidligere ble knyttet til nærmiljøet er sentralisert, ved at arbeidsplasser ikke lenger er lokale. I tillegg kan fraflytting medføre endringer i den sosiale strukturen, slik at bygdemiljøet kan utvikle seg til å ligne mer på strukturer man ser i drabantbyer, som ensartet befolkning og liten bredde i alder. Dette reduserer mulighet for tjenesteutveksling, særlig hvis det blir mange eldre. Grunnlaget for sosial samhandling er redusert, og kan føre til ensomhet, utstøting, og følelse av maktesløshet, særlig i deler av befolkningen som av ulike årsaker er mer avhengig av nærmiljøet. Bygdesamfunnet som endres i denne retningen kan plasseres i lokalsamfunnstypen «overgangssamfunn» og passer inn i kategorien « desintegreert samfunn». (Fyrand 2005)

Dalgard (1987 i, Fyrand 2005, s. 291) henviser til norske undersøkelser som tyder på at ustabile lokalsamfunn, preget av rask sosial endring eller oppløsningstendenser, øker hyppigheten av psykiske helseproblemer, ikke minst hos barn og unge.

Statistisk sentralbyrå og NOVA gjennomførte studien Livsløp, generasjon og kjønn, som viser at det er flere som opplever samhørighet og tillit i nabolag i små kommuner enn i større byer. Den svakere naboskapsintegrasjonen i by enn land, tilskrives at folk oftere flytter i byer enn på landsbygda. Undersøkelsen viser at nyinnflyttede opplever større integrasjon i mindre kommuner. Undersøkelsen antyder at nabolaget ikke lenger har samme betydning for sosialt fellesskap, fordi vi er mer mobile og kan i større grad velge hvem vi vil omgås. Studien viser at velfungerende nabolag kan ha andre funksjoner enn å bidra til sosial kontakt, ved at man mobiliserer til arbeid for felles interesser. Gjennom velforeninger, dugnader og samarbeid om konkrete oppgaver, kan det utarbeides regler for adferd, som igjen kan bidra til sosial kontroll mot uakseptabel eller farlig oppførsel. I følge studien kan funn tyde på at sosial kontroll er viktig for opplevelsen av trygghet og frihet i nabolaget. Undersøkelsen viser at i mindre kommuner er det flere som oppgir sosial kontroll i sitt lokalmiljø. I aldersgruppen 18 – 34 år er det flere som oppgir manglende sosial kontroll i større byer enn på landsbygda. (Lima og Slagsvold 2009)

3.3 Sosiale nettverk – sosial kapital

Vi har alle behov for kjærlighet, fellesskap, trygghet og respekt. Det er i nærmiljøet vi får dekket disse behovene, av personer som omgir oss daglig, som familie, venner, naboer og arbeidskolleger. Vi utvikles i møte med andre, får bekreftet vår identitet, blir bekreftet som menneske, og sosiale bånd eller sosiale nettverk utvikles. Guttene i denne undersøkelsen la vekt på hvor mye det sosiale nettverket betyr for dem.

Forskning viser en klar positiv sammenheng mellom omfang av sosialt nettverk og helse. Berkman og Symel (1979 i, Mæland 2010, s. 184) kartla i 1965 nær 7000 personer bosatt i California om forhold som kunne ha betydning for fremtidig helse. De ble fulgt opp over en periode på ni år. Undersøkelsen viste at risikoen for å dø hang nøye sammen med hvor omfattende sosialt nettverk personen hadde i 1965. De fant at det har betydning å være gift,

ha nære kontakter blant venner og familie, samt være med i grupper eller organisasjoner. Det hadde en klar positiv effekt i alle aldersgrupper og var uavhengig av kjønn. Jo sterkere sosialt nettverk, jo lavere dødelighet.

For at et sosialt nettverk skal kunne fungere, forutsetter det frivillighet og gjensidig samhandling mellom mennesker, der strukturen er skapt ut fra deltageres eget initiativ og behov, og at det ikke preges av formaliserte roller og funksjoner. Uformell struktur regnes som det som skjer i familielivet, blant venner, naboer og mellom kolleger. Sosiale relasjoner brukes når samhandlingen mellom partene får en viss varighet, stabilitet eller regelmessighet. Og gjennom denne samhandlingen utvikles tillit og sosial kapital. (Fyrand 2005)

Begrepet sosial kapital har sin opprinnelse innen sosiologien, men er også tatt inn i flere andre fagdisipliner. Begrepet er dynamisk og i stadig utvikling, det er definert litt forskjellig, avhengig av hvilket fokus forskeren har hatt. I følge Halpern (2005 i, Rønning og Starrin 2009, s. 23) er det tre elementer som er sentrale i all litteratur om sosial kapital; nettverk, normer og sanksjoner.

I følge (Rønning og Starrin 2009) blir også tillit nevnt som en viktig faktor i forhold til sosial kapital, og brukes i flere definisjoner. Tillit letter samhandlingen mellom mennesker, ved at vi kan stole på hverandre uten for omfattende avtaler, og er en forutsetning for at nettverk skal bestå. Tillit etableres i hovedsak i nære relasjoner, der primærsosialisering de første barneår har stor betydning. (Skirbekk og Grimen 2012)

Begrepet kapital gir assosiasjon til økonomi, noe som gir mening ved at sosial kapital handler om en ressurs mennesker har tilgjengelig i sine sosiale nettverk, og som kommer dem til gode når de trenger det. Det er noe enkeltindividet bygger opp gjennom egne aktiviteter. I tillegg vil de fleste ha tilgang til en grunnkapital, ved å vokse opp i et lokalsamfunn der deres familie i tidligere generasjoner har utviklet tillit gjennom samarbeid med sine omgivelser, og på den måten opparbeidet sosial kapital. Sosial kapital er ofte geografisk begrenset ved at den er opparbeidet i et lokalsamfunn, og bruken av sosial kapital er avhengig av nettverk som ofte har egne normer, verdier og forventninger som det forutsettes at deltagerne deler. Her får det tredje begrepet som Halpern trakk frem sin verdi, nemlig sanksjoner. De som

bryter normene vil bli utsatt for sanksjoner, gjerne i form av ulike former for utestenging. (Rønning og Starrin 2009)

Begrep som nettverk, tillit og sosial kapital har relevans for denne studien. Nettverk var sentralt i guttenes fortelling, og fremstod som en ressurs i livene deres, men man kunne også høre noen nyanser i fortellingene som inneholdt spor av normer og sanksjoner.

Den franske sosialantropologen og sosiologen Pierre Bourdieu var opptatt av de usynlige maktstrukturene i samfunnet. Han har gjennomført et omfattende arbeid, og i denne studien vil jeg bruke bare en svært liten del av hans omfattende forskning.

Bourdieu ønsket å avdekke ulike former for makt og dominans i samfunnslivet, og var opptatt av hvilke konsekvenser dette får for individet. Han mente at ulikheter i samfunnet reproduseres ved at tilgangen til kapital er ujevnt fordelt, noe som resulterer i ulike livsbetingelser. Bourdieu skiller mellom tre hovedtyper kapital: Sosial-, økonomisk- og kulturell kapital. Den økonomiske kapitalen gir mest makt, og er i hovedsak knyttet til «ytre» verdier. Den kulturelle kapitalen er todelt og tilegnes som kroppsliggjort og internalisert, der «dannelse og smak» tilegnes tidlig i livsløpet, med familien som viktigste sosialiseringsarena. Den andre delen av kulturell kapital er mer formell og tilegnes som kunnskap, gjerne gjennom utdanning og i form av titler. Grupper som har mye økonomisk og kulturell kapital, kan opprettholde et forbruks- og livsmønster som sikrer dem tilgang til sosiale nettverk med likesinnede.

På denne måten mener Bourdieu at den sosiale kapitalen vedlikeholdes og utvikles i nettverk av personer innenfor samme posisjoner i samfunnet. (Bourdieu mfl. 1993; Bourdieu mfl. 1995; Aakvaag 2008) I følge (Aamodt 2005, s. 47) mener Bourdieu at kapitalbegrepene er abstrakte og relasjonelle, og får en noenlunde presis betydning når de knyttes til det sosiale rommet. De grunnleggende former for kapital blir også gjenkjent og anerkjent i dagliglivet som symbolsk kapital, som er et samlebegrep for egenskaper som blir tillagt høy verdi og som høster stor anerkjennelse innenfor bestemte miljøer eller grupper. Broady (1990) beskriver disse mekanismene som den enkeltes kapital gir tilgang til den sosiale verden avhengig av hvilken verdi kapitalen tilkjennes i det sosiale rom.

Sosial kapital er et sammensatt begrep og kan inneha ulike dimensjoner. I denne studien er det hensiktsmessig å ta med to dimensjoner som beskrevet av Putnam og Goss(2002 i, Rønning og Starrin 2009, s. 26). Det første begrepsparet er *Uformell eller formell sosial kapital*. Den uformelle kapitalen erverves gjennom nettverk, som familie, nabolag eller venner. Formell kapital erverves eksempelvis gjennom medlemskap i idrettslag og fagforeninger. Her vil kapitalen være tilgjengelig for alle medlemmer, og det er åpent hvem som er medlemmer. Det kan etableres uformelle strukturer med utgangspunkt i de formelle strukturene. Det andre begrepsparet er *sosial kapital som bånd- eller brotypen*. Sosial kapital som bygges opp i tette nettverk med personer som er ofte like hverandre, utgjør «båndtypen». Sosial kapital som bygges opp i nettverk der personer er mer ulike utgjør «brotypen». Det er i nettverk av båndtypen at de fleste av oss henter sosial støtte og hjelp, mens nettverk av brotypen kan bidra med informasjon og utvikling av mer gjensidig forståelse og redusere konflikter mellom ulike grupper. Det kan gi større mulighet for å krysse nettverksgrenser for dem som har behov for og klarer det. (Rønning og Starrin 2009)

I denne studien er det naturlig å se spesifikt på sosial kapital hos barn og unge, til tross for at guttene i dag er voksne. I deres fortellinger er det mange historier som er hentet fra deres barne- og ungdomstid, som man kan anta har fått betydning for dem i dag.

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) har sett på ulike forskningsprosjekter knyttet til sosial kapital i forhold til barn og unge, blant annet betydning av forhold mellom generasjoner og til lokalsamfunn/nærmiljø. (Hydle og Backe-Hansen 2010) Det er naturlig å ta med noen studier som kan synes relevante for denne studien. Rapporten viser blant annet til Virginia Morrow (1999, 2001, 2006 i, Hydle og Backe-Hansen 2010) som har hatt stor innflytelse i forskning om sosial kapital hos barn og unge. Hun er kritisk til at sosial kapital blir sett som en egenskap som kan måles, noe som lett fører til «mangel-syndrom». Hun mener sosial kapital må sees som et verktøy til utforskning av prosesser og praksiser i kontekstuelle rammer der klasse, kjønn og etnisitet inngår. Hun er kritisk til forskning som ikke tar hensyn til kulturelle forskjeller. Hun mener at sosial kapital er bra for barn og unge både her og nå, og for deres fremtidig liv. Morrow påpeker at de unge kan oppleve en rekke praktiske, miljømessige og økonomiske hindringer i hverdagslivet sitt. Gjennom sine studier kom Morrow på sporet av subtile inklusjons- og eksklusjonsmekanismer knyttet til vennskap og gruppedannelser, og basert på symboler i

form av tilgang til forbruksgjenstander, merkeklær og andre elementer som blir oppfattet å ha betydning og gi status. Det påpekes at hvis fritidsaktiviteter blir for kostnadskreven, slik at grupper stenges ute, er dette ekskluderende for barn. I forskningen bruker hun blant annet Bourdieus kapitalbegrep.

Besteforeldre synes foreløpig ikke å ha fått noen stor plass i forskningen om sosial kapital hos barn og unge, men den norske sosiologen Gunnhild Hagestad (2006 i, Hydle og Backe-Hansen 2010, s. 35) har gitt viktig kunnskap om besteforeldrenes rolle i det norske samfunn. Selv om ikke sosial kapital er brukt som analytisk redskap, er Hagestads funn i følge rapporten enkle å tolke inn i en teoretisk forståelse av sosial kapital. Både oppfatninger om besteforeldrerollen og det praktiske «besteforeldreskap» har vært studert. Hun fant at både besteforeldre og foreldre mente at besteforeldrene skulle gjøre ting sammen med barnebarna. De skulle være til støtte for barnebarna i kriser og støtte sine voksne barn i deres utøvelse av foreldrerollen. En del mente også at besteforeldrene skulle bidra til økonomisk trygghet for sine barn og deres familier. Hun har vist betydningen av gjensidigheten som utvikles mellom besteforeldre og barnebarn. Når de bruker tid sammen og utveksler kunnskap og erfaringer toveis, utvikles en gjensidig fortrolighet, respekt og tillit mellom generasjonene. Dette vil øke muligheten for støtte på tvers av generasjoner. I tillegg skaper formidling og samtaler om sentrale sider av livet en kompetanse som barna kan dra nytte av videre i livet. Besteforeldrenes kapital øker som resultat av at de får en dypere forståelse av den verdenen barna lever i, og dette kan tenkes å bidra til en mer åpen holdning til samfunnet rundt. Hagestad viser da også at personer som er besteforeldre er mer orientert og aktive i lokalsamfunnet enn andre eldre som ikke har barn og barnebarn.

Seman og Sweeting (2004 i, Hydle og Backe-Hansen 2010, s. 32) fant at materielle forhold i familien hadde sammenheng med reduksjon av sosial kapital for barn og unge. Søsken representerer oftere en ressurs enn at de reduserer foreldres oppmerksomhet. Søsken venner kan også representere et viktig nettverk. Undersøkelsen fant at ungdom representerer en viktig ressurs for utvikling av sosial kapital på lokalsamfunnsnivå. Mens Gillies og Lucey (2006 i, Hydle og Backe-Hansen 2010, s. 32) har studert hvordan søsken genererer viktige sosiale ressurser for hverandre både i og utenfor familien. I denne kvalitative studien finner de at bånd mellom søsken representerer støtte, beskyttelse, ansvar og samvær. Konflikter blir sett som en side av søskenskap, men som tones ned hvis søsknene

står overfor en felles utfordring. Søskene gir omsorg og bidrar til kontroll, samtidig som de kan bidra til å utvide nettverkene og skape broer for hverandre. Forskerne konkluderte med at søskene bidrar til å øke familiens sosiale kapital, ved at flere ressurser blir tilgjengelig for de unge og deres foreldre.

3.4 Habitus

Et sentralt begrep hos Bourdieu er habitus. Forenklet kan det uttrykkes som tanke- og handlingsmønstre som etableres i oss på bakgrunn av erfaringer fra levd liv. Han beskriver det som en praktisk orienteringssans, som virker under bevissthetens og språkets terskel. Habitus har et sosialt opphav, og utvikles ved at vi inkorporerer de sosiale betingelsene vi vokser opp under. Det er som et integrert system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner som regulerer hvordan vi oppfatter, vurderer og handler i den fysiske og sosiale verden. Når habitus sees i sammenheng med kapitalbegrepet hos Bourdieu, blir det tydelig hvordan de ulike sosiale forhold vi lever under får betydning for utvikling av vår habitus, og hvilken hierarkisk posisjon man får i det sosiale rom. Ved at den er kroppsliggjort, utgjør den kjernen i en persons identitet. Habitus muliggjør deltagelse i sosiale sammenhenger ved at man har handlingskompetanse knyttet til ulike sosiale sammenhenger og kan ivareta sine egne interesser. Samlet kapital, utvikling av volumet og strukturen i kapitalen over tid, sammen med de sosiale sammenhenger man har hatt tilgang til, er med og former habitus. Habitus kan påvirkes i møte med andre og gjennom samfunnsendringer. (Bourdieu mfl. 1993; Bourdieu mfl. 1995; Aakvaag 2008) Hver og en av oss er begavet med en habitus, men det er markedet som avgjør hvilke ingredienser i og effekter av denne habitusen som kan fungere som kapital. (Broady 1990, s. 226)

3.5 Bo- og flytteperspektiver

Bofasthet har gjerne vært uttrykk for det siviliserte samfunns måte å leve på her i Norge. I andre kulturer med tradisjoner som innebærer reisende og nomader har ikke bofasthet samme betydning. Opp gjennom tidene har mange kamper vært kjempet om rett til landeiendommer, både mellom land, folkegrupper og enkeltpersoner. I moderne tid kan det

synes som denne bofastheten utfordres. Folk er mer mobile, og tanken om å være bofast gjennom et helt liv er ikke så fremtredende som den var tidligere. Zygmunt Bauman (2006) beskriver nettopp denne endringen, ved at fleksibilitet har blitt en rettesnor, der livsstrategier og planer er kortsiktige og menneskers forhold til hverandre, til tradisjoner, eiendom og bosted er blitt flytende.

Det kan synes som mobilitet er forbundet med å være moderne og tidsriktig, mens immobilitet er uttrykk for noe gammeldags og traust, noe som også gjenspeiles i det offentlige rom knyttet til gutter som velger å bosette seg på bygda. Dette kan også gjenspeiles i forskningen, der mye oppmerksomhet er rettet mot de som flytter, og i mindre grad inkluderer det å bo. (Sørli, Aure og Langset 2012) Hvis den offentlige diskurs anerkjenner det å flytte fra bygda som det tidsriktige, vil enkeltindividet kunne føle press og forventning om å flytte, både fra samfunnet og fra seg selv. (Danielsen 2001)

Bostedsvalg er styrt av både personlige forhold, politiske føringer og strukturer i samfunnet knyttet til mulighet for utdanning, arbeid og bolig.

Å være bosatt kan være resultat av et aktivt valg, slik regjeringen legger opp til, at alle skal kunne gjøre selvstendige valg om hvor de vil bosette seg. Guttene i denne studien uttrykker i hovedsak at valg av bosted er et frivillig og reflektert valg.

For mange kan bofasthet være et resultat av en situasjon der de ikke har et valg på grunn av forhold ved egen person, eller omsorg og pleie av nære andre, valg av utdanning og muligheter for jobb. Ulike velferdsordninger skal kunne gi den enkelte større mulighet for å ta valg, men det er en kjensgjerning at i enkelte situasjoner kan ikke alltid velferdsordningene erstatte støtte og hjelp fra nære andre i familien eller i et lokalsamfunn.

For ungdom er Statens lånekasse for utdanning en ordning som skal bidra til å sikre alle muligheter til utdanning, uavhengig av økonomiske forutsetninger. I dagens samfunn er det flere muligheter til å ta utdanning desentralisert, slik at det kan være mulig å ta utdanning og fortsatt bli boende i distriktet. I tillegg er det flere fleksible utdanningsordninger, som gjør det mulig å ta utdanning gjennom livsløpet.

Bofasthet kan skyldes overtagelse av næringseiendom og et ønske / pliktfølelse i forhold til å bevare verdier og eiendommer i slekten.. Å være bosatt kan også være en passiv handling, ved at man har blitt boende uten å ta så mye stilling til sine egne handlinger. Bofasthet kan også knyttes til forhold som reproduksjon av sosial kapital. (, i Rye 2006; Hydle og Backe-Hansen 2010)

I følge Hägerstrand (1969 i, Sørлие, Aure og Langset 2012, s. 30) sier en gammel tommelfingerregel at mens omtrent 80 prosent av all flytting skjer som et ledd i å oppnå noe eller realisere et mål, skyldes omtrent 20 prosent av flyttingene utenforliggende forhold som man ikke selv hadde kontroll over

Sørлие, Aure og Langset (2012, s. 26) viser at halvparten av befolkningen på 40 år bor i de kommunene de vokste opp, litt flere menn enn kvinner. Videre i følge Sørлие, Aure og Langset (2012, s. 24) har barnebosettingen så langt tilbake som vi har oversikt over, hatt et desentralisert bosettingsmønster ved at det ble født flest barn i distriktene. Flytting blant unge og av unge voksne har virket sentraliserende på bosettingen, slik at de voksne har hatt et mer sentralisert bosettingsmønster enn barn. Landdistriktene hadde råd til å sende en andel av sine unge til mer sentrale strøk uten at det skadet lokalsamfunnene, og det demografiske samspillet var lenge en sunn og velsmørende mekanisme ved samfunnsutviklingen. Det var behov for arbeidskraft i byene på grunn av industrialiseringen. Men for hver generasjon som flyttet, ble barns bosettingsmønster for neste generasjon mer sentralisert, og har nå passert grensen fra å være desentralisert til å bli sentralisert, et skille som kom for barnekullet født på midten av 80-tallet. Fra da av har flere barn i Norge vokst opp i byområder enn på landsbygda. Særlig er det mange barn som vokser opp i storbyområdet. Det demografiske utgangspunktet er dermed endret, noe som gir grunn til bekymring for utviklingen i distriktene.

3.5.1 Utvikling av tilknytning og stedsidentitet

Undersøkelser av bo- og flyttemotivene på begynnelsen av 2000 viser at de som velger å være bosatt ofte oppgir miljøet og forhold ved bosted, samt tilhørighet og identitet som årsak til å bli boende. (Sørлие, Aure og Langset 2012)

Vi mennesker opplever tilhørighet til steder, avhengig av hvilke minner og erfaringer vi har med stedet. Oppvekst på et sted vil gi en spesiell tilknytning, mens stedet man bodde som student vil gi en annen type tilknytning. De som har vokst opp sammen eller studert sammen vil kunne dele felles minner, uten at minnene er identiske. Guttene i denne studien har fortalt om sine individuelle erfaringer fra stedet der de vokste opp. (Thuen 2003b) sier at et sted er en avgrensning av rommet. I vår kultur kan stedet som oftest plasseres på et kart og stedet har et egennavn. Stedene kan plasseres i kategorier med felles kjennetegn, som bygd, by, kystby, fjellbygd etc. Vi kan på ulikt vis knytte mennesker til geografiske områder som, bygutt, bygdegutt etc. Gullestad (1992 i, Thuen 2003b, s. 13) sier at stedstilhørighet er tilskrevet, sjeldnere oppnådd. I vår kultur forestiller vi oss «hjemstedet» som grunnlag for sosial tilhørighet, noe som ideelt sett blir gitt ved fødsel og oppvekst. Noen mange opplever når de flytter til et sted og ikke regnes med som «ekte innbyggere».

Wiborg (2003) sier at økt globalisering og mobilitet har utfordret forståelsen av bofasthet og den nære moralske bindingen eller lojalitet til geografiske steder. Hun mener at geografisk bakgrunn legger mindre føringer på utforming av identitet og livsløp enn tidligere. Hvis det inngår i identitetsutforming, er det mer et spørsmål om valg hos den enkelte. Hun henviser til en studie fra Vestindia gjennomført av Olwig (1997 i, Wiborg 2003, s. 129) som viser at økt mobilitet blir balansert mot en sterkt utviklet forestilling om tilknytning til steder. I den moderne verden spiller forskjellige steder ulike roller i en persons hverdag, og bidrar til utvikling og utforming av identitet. Lokal tilhørighet kan derfor betraktes som et flerdimensjonalt, dynamisk og kontekstavhengig fenomen. I dagens samfunn er identitet noe som skapes kontinuerlig, og denne identiteten er man avhengig av å få bekreftelse på av «signifikante andre» i følge Mead (1934 i, Wiborg 2003, s. 130) siden man ikke kan legitimere sine valg ut fra forventninger som er knyttet til etablerte og generelt anerkjente kulturelle verdier og sosiale strukturere. (Wiborg 2003)

I flytteprosesser eller ved å ta utdanning vil det som handler om tilhørighet endre seg fra å være «doxa», noe som blir tatt for gitt, og som en del av habitus, og en kroppsliggjøring av måter å handle og forstå verden på, bli et tema som kommer inn i opinionsfeltet, og dermed gjenstand for refleksjon og forhandling i følge Bourdieu (1977 i, Wiborg 2003, s. 132)

Ungdomsforskeren Thomas Ziehe (1984, 1995 i, Paulgaard 2003) fokuserer på sammenhenger mellom samfunnsendringer og endringer av ungdoms sosialiseringsbetingelser. Han bruker uttrykket «kulturell frisetting», som henspiller på at tradisjonelle kulturelle bindinger har mistet sin kraft ved at unge påvirkes av «nye kunnskaper». De store endringene påvirker vårt forhold til selvet og identiteten vår. I dette ligger de prosessene som unge må gjennomgå i sin utforming av identitet, de vokser ikke inn i etablerte rollemønstre, og må velge hvilken identitet de skal ha. Identitet skapes gjennom stadig utprøving i nye situasjoner. (Paulgaard 2003)

Wiborg (2001) sier at sosial identitet kan betraktes som et møtepunkt mellom individet og samfunnet, der utforming av identitet er avhengig av den sosiale konteksten og signifikante andre til å bekrefte den. Det kan oppstå spenninger mellom individualitet og det å tilhøre en gruppe. Gullestad (1996 i, Wiborg 2001) sier at for enkelte som vil finne seg selv eller skape seg selv, og ikke følge det de anser som sosiale forventninger, kan det være nødvendig å være omgitt av kulturelt mangfold og bevege seg mellom flere arenaer, å få bekreftet ulike sider ved sin identitet. Bauman (2000, s. 53) sier at de to kvalitetene frihet og trygghet, er begge like viktige for oss, men de er vanskelig å forene uten friksjon.

Vestby (2003) fant i sin undersøkelse at gode erfaringer i barndom og oppvekst bidrar til at unge i større grad ønsker å bosette seg i bygda. Erfaringer fra å bo et sted er knyttet til hverdagslivet og det som erfarer av de som bor der. Det er vanskelig å «se» alle nyanser i hverdagslivet for dem som kommer utenfra, og man kan først komme på sporet av det ved å snakke med de det gjelder. I undersøkelsen Ung i utkant, gjennomført blant unge i fire utkantkommuner, førte funn i undersøkelsen til spørsmål om det er det er en sammenheng mellom unges tilknytning til hjemkommunen og kommunens ungdomspolitiske prioriteringer. (Båtevik 2001)

4 Metode

I dette kapitlet vil jeg presentere hvilke metoder og vitenskapssyn som har påvirket arbeid med denne studien. Jeg vil redegjøre for de ulike steg i forskningsprosessen, ved å beskrive hvilke valg og prioriteringer som er gjort, og hvilke etiske dilemmaer som knytter seg til dette prosjektet i de ulike stadier, videre hvilke avveininger som er gjort underveis. Studiens validitet og reliabilitet vil også bli belyst. Når det gjelder studiens overførbarhet vil det bli belyst i kapittel 7.

I følge (Aadland 2011, s. 23) er vitenskapsteori fagområdet der vi drøfter hvordan man skal gå frem for å innhente kunnskap, samt diskutere hva som anses som gyldig kunnskap. Kunnskapen kan variere som faktakunnskap, ordløs ferdighetskunnskap, subjektiv erfaringskunnskap mm. Hva man anser som gyldig kunnskap vil påvirke i hvilken retning det vitenskapelige blikket rettes. Vitenskapen bygger på ulike oppfatninger om hva mennesket er. Har vi en fri vilje eller er vi styrt av ytre årsaksfaktorer? I denne studien anerkjennes et helhetlig menneskesyn, og at vi påvirkes i møte med andre mennesker og omgivelser. Valg av metode i forskningen vil ha betydning for hvilken kunnskap som produseres, for et valg innebærer alltid at noe annet settes til side. I kvalitativ metode er det som Thagaard (2009) sier viktig å presisere og tydeliggjøre prosessene, fordi forskningsresultatene troverdighet hviler på grunnlaget som resultatene er basert på.

4.1 Kvalitativ metode

Grovt sett kan man skille mellom to metodiske veier i samfunnsvitenskapelig forskning, kvalitative eller kvantitative metoder. Kvantitative metoder ser på antall og utbredelse, mens kvalitative metoder ser på innhold og betydning. Valg av metode følger av problemstillingen. I denne studien er ikke målet å finne antall og utbredelse, men handler om å løfte frem menneskers fortellinger og opplevelser, og se betydningen av disse. Det er dermed naturlig å velge en kvalitativ metode.

Selve ordet kvalitativ viser til kvalitetene, det vil si egenskapene eller karaktertrekkene ved fenomener. Kvalitative metoder preges av mangfold og variasjon, mens felles kjennetegn ved kvalitative metoder er at de går i dybden, har en nærhet til feltet og er fleksible. De

egner seg godt til studier av tema som det er lite forskning på fra før, noe som er tilfelle i denne undersøkelsen. I tillegg egner de seg godt til å studere personlige og sensitive emner, som omfatter private forhold i personers liv. (Repstad 2007; Thagaard 2009)

4.1.1 Fenomenologisk – Hermeneutisk tilnærming

I denne studien er det guttenes fortelling som skal stå i fokus, det er derfor viktig å møte guttene med en ydmykhet i forhold til at de er «ekspertene» på sin egen historie, og tilstrebe en åpen holdning i direkte møte med dem, der deres fortelling får komme frem uten at jeg som forsker gjør forsøk på å korrigere. Jeg må imidlertid ha oppmerksomhet på at min tilstedeværelse i seg selv er en påvirkning av situasjonen. Aadland (2011) oppsummerer fenomenologi på følgende måte.

Det gjelder altså å stille seg så «naken» og fordomsfri som mulig fremfor det andre mennesket: skjønn så lite som mulig på forhånd, slik at man får tak i det andre menneskets særegenheter og egenart så ubesmittet som mulig av egne forhåndstolkninger. (Aadland 2011, s. 179)

Kvale og Brinkmann (2012, s. 45) beskriver fenomenologi som et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørens egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene.

Med utgangspunkt i data som produseres gjennom intervju, har jeg gjennom analysen støttet meg til en mer hermeneutisk tilnærming. I følge Aadland (2011) ble hermeneutikk i utgangspunktet brukt i tolkning av tekster, der man søker forståelse for helheten gjennom delene. Etter hvert har hermeneutiske tilnæringsmåter blitt brukt i fortolkning på flere områder gjennom dialogen som oppstår i lesningen av en tekst, forståelsen av et kunstverk eller andre meningsbærende uttrykk. Habermas mener dialogen er selve grunnformen i menneskelig eksistens. «Habermas mener at vi bare kan oppdage og kjenne oss selv gjennom samvær og dialog med andre.» (Aadland 2011, s. 217) I følge Habermas inneholder all kommunikasjon elementer fra både en objektiv, sosial og subjektiv verden. I denne studien innebærer dette en dialektisk veksling mellom deler og helhet i data som kom frem gjennom intervjuet, eksisterende teori og annen forskning, og min egen forforståelse. Det er

viktig at dette er en åpen dialektisk prosess uten tvang, men preget av likeverd mellom elementene. (Aadland 2011)

Ved å fortolke data gjennom min egen forforståelse, får vi en *dobbelt hermeneutikk* ved å fortolke det som allerede er informantenes fortolkning av sine egne erfaringer. Med en hermeneutisk tilnærming, som inkluderer informantenes handlinger, hvilke fortolkninger informantene gjør og de fortolkningene som forskeren gjør, får vi det som Geertz (1973 i, Thagaard 2009, s. 39) beskriver som en «*tykk beskrivelse*.»

4.1.2 Grounded Theory

Denne studien henter inspirasjon i Grounded Theory som i utgangspunktet ble grunnlagt av Glaser og Strauss. Hovedbudskapet deres er at teori skal oppdages gjennom refleksjon over dataenes meningsinnhold, videre at teorien skal forankres i data Glaser og Strauss (1967 i. Thagaard 2009, s. 195), noe som vil gi undersøkelsen et induktivt preg. Senere retning innenfor Grounded Theory har i større grad vektlagt fortolkning i produksjon av data. Konstruktivistisk Grounded Theory forutsetter at både data og analyse er sosiale konstruksjoner som reflekterer den konteksten de er produsert i, med tanke på tid, sted og kultur, der både informant og forsker påvirker innsamling av data og analyse. Det er data fra empiri som styrer prosessen, men en konstruktivistisk retning anerkjenner at forskeren er preget av allerede etablert kunnskap og erfaring, både bevisst og ubevisst. Gjennom en fleksibel prosess mellom empiri og teori, får denne metoden det man kaller et abduktivt preg. (Charmaz 2006)

4.1.3 Forforståelse

Som beskrevet, kan forskerens forforståelse bidra til å utvide forståelsen av feltet som skal studeres, og kan være et hjelpemiddel i systematisering og kategorisering av data. Men forforståelsen kan også virke begrensende, ved at det er områder forskeren ikke vier tilstrekkelig oppmerksomhet, eller ikke har mulighet for å forstå. Aadland (2011) sier at abduksjon er et metodologisk grep som er hensiktsmessig for å skaffe kunnskap om samfunnet ved å se sammenhenger og gi nye beskrivelser av allerede kjente fenomener,

som i dette tilfellet vil være guttenes fortellinger. De verdiene vi bærer med oss vil prege vår forforståelse, og er formet av våre livserfaringer. Forforståelsen er ikke statisk, men er påvirkelig og kan endres gjennom livet. Den preger følelser, uttrykkes både bevisst og ubevisst gjennom vår livsførsel, gjennom våre valg og prioriteringer, og preger både måten vi bruker og forstår språket. Forforståelsen er som et filter vi oppfatter og fortolker inntrykkene fra omgivelsene gjennom. Charmaz (2006) sier at hva forskeren løfter frem eller setter til side i forskningen vil i stor grad være påvirket av de verdier som forskeren bærer med seg.

Samfunnsforskningen har gjennomgått endringer i de siste tiår. I følge Thagaard (2009) har feministisk forskning bidratt til i større grad å trekke inn informantenes erfaringsverden, noe som betinger nærhet mellom forsker og informant. Maktperspektivet er dermed aktualisert. Dette betinger en refleksjon omkring forskerens følelsesmessige reaksjoner og hvordan dette kan påvirke innsamling av data, og de etiske konsekvensene dette kan ha for forskningen. Neumann og Neumann (2012) bruker uttrykket *selvbiografisk situering* nettopp for å understreke at forskeren bør være bevisst sine egne reaksjoner, særlig de følelsesmessige, som vil påvirke forskeren i direkte møte med feltet, men også videre gjennom analyse og fortolkning av datamaterialet.

4.2 Utvalg og rekruttering

Problemstillingen indikerer hvilket utvalg studien skal ha. Utvalget er strategisk og innehar egenskaper og kvalifikasjoner i tråd med problemstilling. (Thagaard 2009, s. 55) Guttene i denne studien kommer fra forskjellige bygder på Indre Østlandet. Felles for dem er at de er i aldersgruppen 25-30 år og har bestemt seg for å bosette seg i hjembygda der de vokste opp.

For å komme i kontakt med disse guttene, brukte jeg flere innfallsvinkler. Jeg henvendte meg via epost til seks ulike kommuner, derav tre kulturkonsulenter og tre ungdomskonsulenter, og direkte til to sentraladministrasjoner. Jeg fikk fire svar fra personer i tre ulike kommuner, noe som ga konkrete navn. Jeg fikk også oversendt liste over aktuelle ledere i lag og foreninger i en kommune. Igjen sendte jeg fem eposter til ulike ledere av lag og foreningene, uten å få noe svar tilbake fra disse. I de kommunene jeg hadde fått forslag

til navn, løsnet det litt. I et par tilfeller brukte jeg kulturkonsulent og ungdomskonsulent som mellommann, slik at de kontaktet guttene, men jeg kontaktet også noen direkte. Dette resulterte i tre som sa seg villig til å delta. Underveis brukte jeg også snøballeffekten, ved å spørre guttene jeg kontaktet om de hadde noen flere navn. På denne måten fikk jeg flere nye navn, men det gikk litt tregt. Blant de guttene som ble forsøkt rekruttert ved snøballeffekten, tok jeg selv direkte kontakt med guttene på telefon. Som ansatt i videregående skole, hadde jeg adgang til gamle klasselister fra den aktuelle aldergruppen og søkte i telefonkatalogen etter dagens adresse. På denne måten kontaktet jeg også 5-6 personer direkte. Snøballeffekten og bruk av gamle klasselister ga to informanter i tillegg til de tre som ble rekruttert via kontaktpersoner. To av informantene trakk seg på grunn av sykdom, så til slutt endte jeg med tre informanter. Jeg kjente ingen av informantene på forhånd. Jeg hadde i utgangspunktet tenkt å intervju flere, men som uerfaren forsker er det forholdsvis mye data å forholde seg til innenfor kvalitative metoder, så undervis i prosjektet ble det tydelig at tre informanter var tilstrekkelig.

Det er flere dilemmaer ved måten jeg rekrutterte informanter. Ved et strategisk utvalg er risikoen at man får et skjevt utvalg, ved at personer som er ressurssterke og fortrolige med å delta i forskning. Målet med studien er å løfte frem flere nyanser, så det kan nettopp være hensiktsmessig å få med gutter som er såkalt ressurssterke, for å nyansere det dominerende bildet i offentligheten av gutter bosatt på bygda. (Thagaard 2009, s. 57)

Ved å bruke snøballmetoden fikk jeg navnet på personer før de hadde samtykket i å delta i studien, og ved direkte henvendelse fra meg, kunne de føle seg presset til å delta. Dette ble kompensert ved at de fikk skriftlig informasjon om studien før endelig samtykke om deltagelse ble gitt. Det er også en risiko at man ved snøballmetoden får informanter fra samme nettverk. I dette tilfellet var det mulighet for at to av informantene kjenner hverandre, men de er ikke medlemmer av et felles tett nettverk i følge informasjon som foreligger. Det er også et etisk dilemma ved å bruke informasjon om navn fra gamle klasselister. En personlig henvendelse på denne måten kan være et utilbørlig press, noe som kunne vært redusert ved å bruke en mellommann. På den andre siden er det forholdsvis enkelt for de fleste å takke nei på telefon. Også her ble det uheldige presset forsøkt redusert ved at skriftlig informasjon ble gitt i forkant, før endelig samtykke om å delta i undersøkelsen ble gitt. (Thagaard 2009, s. 57)

De ble gjort oppmerksomme på at det er frivillig deltagelse og at det er mulig å trekke seg gjennom hele undersøkelsen, både i den skriftlige informasjonen som ble gitt på forhånd og muntlig i forbindelse med intervjuet.

4.3 Intervjuene

I møte mellom mennesker slik et intervju representerer, er det viktig å legge til rette for en åpenhet for det som kan komme av ukjente tema. Det innebærer at forskningsprosessen ikke er fastlagt av på forhånd strenge rammer, men at det er rom for endringer underveis. (Repstad 2007)

Jeg har valgt kvalitative intervjuer, fordi det sannsynligvis vil gi mulighet for å få større innsikt i guttenes egne erfaringer, tanker og følelser. (Thagaard 2009)

4.3.1 Intervjuguide

Problemstillingen i denne undersøkelsen innebærer at guttene skal fortelle om egne erfaringer fra å være bosatt i hjembygda. Dette betinger en åpen tilnærming uten for stram regi på intervjuet, og jeg valgte derfor å bruke tilnærmet ustrukturert intervju. Selv om intervjuet er åpent og uten stram regi, er det forskers ansvar å legge til rette og strukturere slik at informasjonen som kommer står i samsvar med intensjonen i forskningen. Før intervjuet fikk derfor informantene samtykkeerklæring med informasjon om undersøkelsen og hvilke tema jeg var interessert i å snakke med dem om. (Vedlegg 1)

Jeg hadde på forhånd utarbeidet en intervjuguide, mer som en temaguide og et hjelpemiddel jeg kunne ha med meg, hvis samtalen skulle stoppe opp. (Vedlegg 2)

Repstad (2007) sier det er en fordel med fleksible intervjuguider, gjerne i form av stikkord. Det bidrar til at forskeren må formulere muntlige spørsmål gjennom intervjuet, noe som gir intervjuet et muntlig preg fremfor forhåndsbestemte spørsmål. Han sier at for nyanserte spørsmål, kan gi passive svar, videre at det kan være gunstig å tilpasse intervjuguiden underveis, med å kutte ut eller legge til spørsmål.

Jeg vektla å lage en struktur i intervjuguiden som ivaretok progresjonen i intervjuet, der tema av mindre følelsesmessig karakter ble lagt først og mot slutten av intervjuet. (Thagaard 2009) Dette for å bidra til at informantene ble litt tryggere på meg som intervjuer og situasjonen før vi snakket om mer følsomme tema. Ved å avslutte på samme måten kan man bidra til at informantene ikke går fra intervjuet med for sterke følelsesmessige reaksjoner.

4.3.2 Gjennomføring av intervjuene

Jeg har lang erfaring fra enesamtaler med både unge og eldre, i form av støttesamtaler og mer terapeutiske samtaler. Forskningsintervju slik de skulle gjennomføres i denne sammenhengen var noe nytt for meg, så jeg var veldig spent i forkant. Jeg brukte mye tid på å forberede meg mentalt på situasjonen, da kvaliteten på intervjuet i stor grad er avhengig av samhandlingen som oppstår mellom meg som intervjuer og guttene som informanter. Relasjonen er asymmetrisk, ved at forskeren definerer situasjonen og hvilke tema som skal berøres. Terapeutforsker Jette Fog (2004 i, Kvale og Brinkmann 2012, s. 52) beskriver denne asymmetrien ved at det er informanten som er åpen. Et godt samspill kan bidra til en tillitsfull atmosfære, og forskerens åpenhet kan bidra til å utvide fortroligheten i intervjusituasjonen. Jeg reflekterte en del rundt hvordan jeg skulle forholde meg hvis det kom opp sårbare og vanskelige tema, eller hvordan jeg skulle legge opp samtalen slik at jeg ikke inviterte informanten inn på områder de ikke ønsket å utlevere. I terapeutiske samtaler beveger man seg gjerne inn mot vanskelige, personlige tema, noe som ikke er mandatet i den type forskningsintervju jeg skulle gjennomføre. Fog (2004 i, Kvale og Brinkmann 2012, s. 93) bruker uttrykket «trojansk hest» om en slik forledning av informanter.

Jeg reflekterte også over min rolle som kvinne, i en alder der jeg kunne vært deres mor, at jeg i tillegg er helsesøster og jobber i videregående skole, og hvordan dette kunne påvirke intervjusituasjonen. Guttene vil ha egne erfaringer fra ulike møter med kvinner, representert ved de rollene jeg har, av både positiv og negativ karakter. Dette kan innebære omsorg, makt, grensesetting mm. Det er også en risiko for at jeg bevisst eller ubevisst kan gå inn i disse rollene.

Intervjuene ble gjennomført i nærmiljøet til guttene, og jeg lot dem få bidra med forslag til hvor det kunne gjennomføres. Det resulterte i ett intervju på en kafe, ett hjemme hos en av guttene og ett på Skype. Under alle tre intervjuene kunne vi sitte uforstyrret, slik at konfidensialiteten ble ivaretatt. Jeg opplevde at kvaliteten på intervjuene var gode. Jeg opplevde guttene som tilstedeværende og fokuset, og de virket forberedt på å fortelle sin historie. Jeg opplevde at de snakket fritt og lite anstrengt. Å møtes ansikt til ansikt er å foretrekke, men Skype fungerte også veldig bra. Noen ga positiv tilbakemelding på at de syntes det var fint å bidra med sin fortelling og syntes det var et spennende og viktig perspektiv på denne studien.

Alle intervjuene ble innledet med litt «småprat» om nøytrale og ufarlige tema, som været, en prat om naturen og infrastrukturen i bygda, som et forsøk på å etablere litt kontakt og trygge informantene i situasjonen. Jeg takket for at de var villige til å delta. Deretter avklarte jeg om det var greit å bruke lydopptager og begrunnet hvorfor. Jeg informerte muntlig om anonymisering gjennom hele forskningen, i tillegg at det er mulig å trekke seg fra prosjektet gjennom hele prosessen. På forhånd hadde de fått samme informasjon skriftlig.

Da intervjuet var i gang innledet jeg omtrent slik;

Jeg er opptatt av å høre hvilke erfaringer du har fra å være bosatt i hjembygda, og vil gjerne høre hva du vil fortelle.

Guttene startet da med det temaet de ville og ut i fra dette forløp intervjuene. Jeg tilstrebet et åpent intervju, der guttene fikk snakke mest mulig fritt, og det var lite behov for å bruke intervjuguiden. Jeg stilte en del utdypende spørsmål underveis. I de to siste intervjuene brukte jeg elementer som hadde kommet opp i de forutgående intervjuene og stilte dermed noen flere utdypende spørsmål underveis. Dette vil bli nærmere belyst i kapitlet om analyse og tolkning.

Jeg avsluttet alle intervjuene med å stille omtrent følgende spørsmål:

Du har gitt mye verdifull informasjon som jeg vil ta med meg, men er det noe du føler du ikke har fått fortalt eller er det noe du tenker jeg burde spurt deg om?

Når intervjuet var over og opptageren var slått av, snakket vi litt generelt sammen til det var naturlig å avslutte samtalen. Tanken bak dette var å gi guttene anledning til å kommentere eller komme med spørsmål/innspill. Det var også naturlig å gi dette «rommet» og ikke bare haste ut av situasjonen, siden guttene hadde gitt av sin tid i intervjuet. I en slik samtale kom det opp mer informasjon, som jeg innhentet tillatelse til å ta med i undersøkelsen.

Refleksjonen i forkant var nyttig, og jeg kjente at jeg brukte elementer underveis i intervjuene, men kanskje ble jeg litt for tilbakeholden med noen utdypende spørsmål. I ettertid kan jeg se at kvaliteten på intervjuet kunne blitt bedre hvis jeg som forsker hadde stilt litt flere utdypende spørsmål om guttenes tanker og følelser rundt enkelte tema. Ved et par anledninger kom det opp svært følsomme tema som ble etterfulgt av stillhet, der jeg nok bandt meg i forhold til å stille utfyllende spørsmål eller vise omsorg. Ellers hører jeg meg selv komme med støttende kommentarer. Noen ganger «bommer» jeg og avbryter gode refleksjoner, men alt i alt fikk jeg mye informasjon som jeg oppfatter som svært relevant for denne studien. Det som eventuelt er av mangler er alene meg som forsker sitt ansvar.

Jeg brukte lydopptager med god kvalitet, noe som innebar at jeg fikk med meg bakgrunnsstøy, særlig fra kafeen, noe som var plagsomt i transkriberingen. Under et annet intervju fikk jeg med hyggelig fuglekvisper og breking fra sauer på beite. Men alt i alt fungerte opptageren godt underveis i samtalen, slik at jeg kunne konsentrere meg om å være til stede, for å lytte, notere og observere situasjonen.

4.4 Analyse og tolkning

Studien startet uten en fastlåst problemstilling, men hadde mer preg av en åpen og utforskende tilnærming med fokus på guttenes erfaringer. Jeg var spent på hvilken kunnskap intervjuene ville gi meg. Med min bakgrunn i form av ulike livserfaringer, faglig og teoretisk ballast, møtte jeg ikke feltet nøytral. Det var derfor viktig for meg å tilstrebe et mest mulig «åpent sinn» gjennom hele prosessen. Jeg valgte å la de tre intervjuene stå selvstendig uten å gå tilbake med utdypende spørsmål, men se fortellingene som noe som oppstod der og da i et samspill mellom guttene som informanter og meg som intervjuer. Jeg brukte egen loggbok gjennom hele prosessen og noterte tanker og følelser som kom opp i forkant og

etterkant av hvert intervju og i arbeidet videre gjennom analysen. Jeg opplevde en viss form for metning etter de to første intervjuene, men bekymringen for at guttene kan kjenne hverandre igjen internt, gjorde at jeg valgte å gjennomføre et tredje intervju. Det ble gjennomført en tid etter de to første intervjuene. Jeg hadde med meg data fra de to første intervjuene som jeg brukte underveis som utfyllende spørsmål i dette intervjuet. I tillegg fikk jeg ny informasjon gjennom dette intervjuet, som ble viktige for studien. Det har vært viktig å reflektere rundt «innenfraperspektivet» som informanten presenterer og hvordan dette kan oppfattes når jeg som forsker anvender «utenfraperspektivet» i beskrivelse av deres fortellinger. Gjennom hele analysen har det vært viktig å reflektere rundt hvordan data fremstilles. Vil informantene kjenne seg igjen, og hvordan vil det kunne oppleves for dem og andre gutter som også er bosatt i hjembygda å lese dette?

4.4.1 Fra tale til tekst

Etter å ha gjennomført første intervju, lyttet jeg til opptaket noen ganger, Jeg noterte ned tema som jeg tok med meg og brukte som utdypende spørsmål i de neste intervjuene. Når det andre intervjuet var gjennomført transkriberte jeg begge intervjuene, noe som resulterte i ca 50 sider. I tillegg kom mine egne notater og loggbok. På et litt senere tidspunkt gjennomførte jeg det tredje intervjuet, som også ble transkribert på samme måte som de to første, og ga ca 20 sider. For alle tre intervjuene var det forholdsvis kort tid mellom gjennomføring av intervju og transkribering, slik at jeg lett kunne koble mine egne notater og refleksjoner opp mot sekvenser i det transkriberte materialet. Jeg har gjennomført all transkribering selv, fra tale til tekst, og gjennom transkriberingsprosessen ble jeg godt kjent med datamaterialet, noe som gjorde det senere arbeidet med analysen lettere. Analysen er basert på det transkriberte datamaterialet, mine egne notater og ulike teoretiske perspektiver. I tråd med Grounded Theory har analysen foregått gjennom hele prosessen fra intervju gjennom bearbeiding av datamaterialet.

Når det gjelder tolkning av intervjuer er det viktig å huske på at i intervjusituasjonen forholder man seg som forsker til informanten direkte, og intervjuet blir til i et samarbeid/samhandling mellom disse to. Når intervjuene er transkribert og skrevet ut som tekst, forholder forskeren seg til teksten og ikke lenger til informanten direkte. Det er da viktig å

ikke «miste» informanten i teksten, og at man ikke forholder seg til teksten som objekt, men som et subjekt. (Thagaard 2009)

Når man transkriberer intervjuer til tekst, forsvinner noen av nyansene og meningene som finnes i det talte språket. Hvis noe blir sagt på en lett og spøkefull måte ser det kanskje ikke slik ut lenger når det står svart på hvitt på en utskrift. Det samme gjelder det kroppslige nærværet, der vi gjennom kroppsspråket formidler informasjon, som tegn til ubehag eller uoverensstemmelse mellom kroppsspråk og tale. For å kompensere for dette har jeg notert kommentarer gjennom transkriberingen inn i det transkriberte materialet, der eksempelvis ting er blitt sagt med latter, tegn til ubehag, eller der det oppstod stillhet. Gjennom analysen har jeg også gått tilbake og lyttet på opptakene for å høre guttenes stemme, for å holde fokus på at det er guttene som har gitt informasjonen.

4.4.2 Kategorisering

Jeg hentet inspirasjon fra Grounded Theory, og gjennomførte kategorisering av materialet. Kodingen eller kategoriseringen er foretatt på et fullstendig transkribert materiale, linje for linje. Jeg leste gjennom det transkriberte materialet og lyttet til opptakene flere ganger for å få med meg nyansene i språket. Jeg brukte elementer fra mine egne notater underveis i hele prosessen.

Først noterte jeg ned hovedtema som gikk igjen i alle intervjuene. Disse ble markert i det transkriberte materiale med ulike fargekoder. Deretter ble aktuell tekst fra materialet som hørte inn under hovedtema klipt ut og samlet. Innholdet i hvert enkelt tema ble nøye vurdert. Hva handler dette om, er det likheter eller ulikheter mellom fortellingene. De tema som ble valgt ut gjenspeiler problemstillingen og forskningsspørsmålene.

Tema som ikke syntes relevante for problemstillingen ble valgt bort. I tillegg ble et par tema lagt til side med tanke på at det kan være belastende for informanten å lese det i en rapport, eller det kan synes vanskelig å anonymisere.

Neste steg var selve kodingen, der aktuell tekst ble satt inn i et skjema. Skjemaet var igjen inndelt i innledende koding, deretter fokusert koding, som til slutt endte opp i de aktuelle

kategoriene. Dette ble gjennomført som en prosess, med veksling mellom deler og et hele, for å kunne komme frem til kategoriene. Charmaz (2006) anbefaler at både Innledende og fokuserte koder representerer handlinger i teksten, for å hindre at man går for raskt frem uten å gjøre de nødvendige analytiske vurderingene, slik at teoretiske koder ikke blir «tvunget» på materialet. Analysen har også vekslet mellom arbeid med datamaterialet og søk i aktuell litteratur og forskning. Denne prosessen har vært preget av en modningsprosess, der det har vært nødvendig å bruke den tiden det har tatt.

4.5 Etiske vurderinger

Kvalitative intervjuer betinger en nærhet mellom forsker og informant, der relasjonen som tidligere nevnt er asymmetrisk. Det er viktig å erkjenne den kilde til makt som ligger i det direkte møtet mellom forsker og informant. Det betinger både å skape en nærhet og en nødvendig distanse til informanten, og ikke å forlede informantene til å gi mer informasjon enn de selv ønsker. Det innebærer også å ha en bevissthet rundt egne holdninger til tema som kommer opp og hvordan dette viser seg, i valg av språk, nonverbal respons og så videre. Men det er også viktig å gjøre etiske overveielser gjennom hele forskningsprosessen, og det er kanskje ekstra viktig å være seg dette bevisst i de faser der vi ikke har direkte kontakt med informanten. Hele veien bør vi handle i tråd med den danske filosofen Knud Løgstrup; «Den enkelte har aldri med et annet menneske at gjøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd.» Løgstrup (1991 i, Martinsen 2005, s. 143) I dette ligger det ikke å ta ansvaret fra den andre, men å være oppmerksom gjennom hele prosessen, på de konsekvenser mine holdninger, handlinger og valg kan ha for informantene ved å delta i denne forskningen.

4.5.1 Informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser for deltagelse

For å beskytte deltagerne er det viktig å følge noen etiske prinsipper: *Informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser.* (Thagaard 2009; Kvale og Brinkmann 2012) Studien ble godkjent av NSD(Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste) før oppstart, noe som innebærer retningslinjer som skal følges. (Vedlegg 3)

Informert samtykke innebærer at informanten får informasjon om prosjektets formål og mulig risiko for å delta. Det innebærer frivillig deltagelse og at de kan trekke seg underveis i prosessen. (Kvale og Brinkmann 2012) Flexibiliteten og åpenheten i kvalitative undersøkelser gjør det vanskelig å være helt nøyaktig om hva de samtykker til, og for mye informasjon vil kunne påvirke informantenes svar. (Thagaard 2009) For å kompensere for dette ble det utarbeidet et informasjonsskriv/samtykkeskjema som var vurdert av NSD, der kontaktopplysninger om meg og veileder var oppgitt, og der de skrev under på at de deltok frivillig. (Vedlegg)

Konfidensialitet. Denne undersøkelsen handler om å få vite mer om guttenes egne erfaringer, altså deres privatliv. For å unngå at informantene skal gjenkjennes har jeg så langt som mulig anonymisert ved ikke å bruke navn, skrive noe om yrke, studie eller sted, og jeg har bevisst ikke oppgitt eksakt alder. Jeg bruker heller ikke dialekt i sitatene til guttene.

Hva slag konsekvenser. Det er vanskelig å si hvilke konsekvenser det kan ha for informantene å delta i en slik undersøkelse. Det er derfor viktig at forsker er kritisk refleksiv gjennom hele prosessen for å tilstrebe færrest mulig negative konsekvenser for deltagerne. Thagaard (2009) Guttene har også fått mulighet til å lese gjennom og komme med innspill før utgivelse av rapporten.

4.6 Kvalitetssikring av oppgaven

Siden kvalitativ metode ikke bare består av systematikk, men i stor grad av spontanitet, er det viktig at forskeren reflekterer rundt og redegjør for egne beslutninger underveis i prosessen. Dette anses som viktig for å sikre kvaliteten av arbeidet som er utført. (Thagaard 2009)

4.6.1 Reliabilitet, validitet og overførbarhet

Reliabilitet eller troverdighet, er i stor grad basert på at forskningen er utført på en troverdig eller pålitelig måte. (Thagaard 2009) Dette kan være vanskelig i kvalitative metoder, siden

informantene i møte med en annen forsker eller til en annen tid, vil kunne endre svarene sine. (Kvale og Brinkmann 2012)

For å skape reliabilitet er det viktig å redegjøre for hvordan data er utviklet og hvordan egen rolle kan ha påvirket forskningsprosessen. Pålitelighet henger ofte sammen med hvordan forskeren forholder seg til feltet gjennom hele forskningsprosessen, hvilke spørsmål som stilles i intervjuet, hvordan materialet bearbeides og fortolkes, og hva som løftes frem som resultat. (Thagaard 2009) I følge Silvermann (2006 i, Thagaard 2009) kan studiens reliabilitet bevares ved å gjøre forskningsprosessen «gjennomsiktig». Gjennom metodekapittelet har jeg beskrevet forskningsprosessen. I analyse og drøfting har jeg vektlagt å skille mellom informantenes fortellinger og mine fortolkninger. Gjennom arbeidet har jeg vært oppmerksom på at det er andre som skal lese denne rapporten.

Validitet eller bekreftbarhet, omhandler tolkning av data og gyldigheten av tolkningene til forskeren. (Thagaard 2009) I følge (Kvale og Brinkmann 2012, s. 250) defineres gyldighet som en uttalelses sannhet, riktighet og styrke. En gyldig slutning er korrekt utledet fra sine premisser. Innenfor samfunnsvitenskapen dreier gyldighet seg om hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det en skal undersøke, i hvilken grad våre observasjoner faktisk reflekterer de fenomenene eller variablene som vi ønsker å vite noe om. Med denne vide oppfatningen av gyldighet kan den kvalitative forskningen i prinsippet gi gyldig vitenskapelig kunnskap. Spørsmålet om hva som er gyldig kunnskap innbefatter det filosofiske spørsmålet «Hva er sannhet?». Det er viktig å ta stilling til hva disse funnene kan brukes til, for hvem er de gyldige og i hvilken grad er de generaliserbare. Gyldig kunnskap oppnås gjennom fortolkninger og diskusjon, der en viktig faktor er åpenhet om hvilke valg som er gjort underveis i prosessen. For å ivareta dette har jeg gjennom metodekapittelet redegjort for ulike steg i forskningen, og gjennom analyse og diskusjon har jeg drøftet mine funn opp mot aktuell forskning og teori på området.

Overførbarhet vil bli nærmere diskutert i kapittel 7.

5 Analyse

Guttene ville la seg intervjuet og uttrykte at de syntes det var fint at undersøkelsen tok utgangspunkt i beskrivelsen til dem som har egne erfaringer. Alle guttene virket godt forberedt og ga verdifull informasjon. Formen var litt ulik hos dem, men jeg oppfattet at de delte personlige erfaringer med et «innenfra-perspektiv». Alle guttene hadde også refleksjoner om bygda fra et «utenfra-perspektiv». Slik jeg oppfatter det, handler dette om at de har gjort valg i livene sine som på ulikt vis gir dem mulighet for å reflektere over bygda også litt utenfra. En av guttene er pendler, to er under utdanning, hvorav en bor midlertidig i en storby. En av guttene har også reist en del utenlands. En av guttene er politisk aktiv, og hos han kunne jeg innimellom høre en politisk stemme med et budskap på mer overordnet nivå.

Med utgangspunkt i en fenomenologisk tilnærming til guttenes fortellinger, og gjennom en hermeneutisk prosess der mine egne refleksjoner, teori og tidligere forskning er inkludert i analysen, er tre kategorier valgt ut:

- Oppvekst i et bygdemiljø
- Valg om å bosette seg i hjembygda
- Den gjennomsiktige bygda

Felles for alle guttene var at de fortalte en god del om oppveksten sin på bygda, og gjennom analyse kan det synes som oppveksten er sentral i begrunnelse for hvorfor de vil bosette seg i hjembygda. Fortellingene inneholder elementer fra nærmiljøet, familie, venner, aktiviteter, skolegang og utdanning, noe som har blitt til første kategori, Oppvekst i et bygdemiljø. Alle guttene uttrykte et tydelig valg om å bosette seg i hjembygda. Argumentasjonen rundt dette valget var noe ulik, men fellesnevner var familie, nettverk, naturen og mulighet for å drive med ulike aktiviteter. Dette er samlet under andre hovedkategori, Valg om å bosette seg i hjembygda. I tillegg kan man gjennom det de forteller oppfatte at guttene lever i spenning mellom tradisjon og modernitet, der både forpliktelser og egne ønsker skal få plass, og Bånd som binder handler om dette og ble en naturlig underkategori. Den gjennomsiktige bygda er siste kategori, og omhandler ulike erfaringer og tanker knyttet til det å være bosatt i hjembygda. Tema som nettverk, sosial kontroll og uttrykk som jantelov og bygdedyr blir berørt.

Det er jeg som forsker som står for utdrag og prioriteringer med utgangspunkt i guttenes fortellinger, og har hentet elementer på tvers av materialet, med hensyn til kronologi og tidslinjer. Gjennom analysen vil det bli brukt elementer fra kontekst, som er innhentet fra meg som forsker. Guttenes fortellinger står helt uten kommentar fra andre, som familie, venner eller andre i nærmiljøet deres.

5.1 Oppvekst i et bygdemiljø

Familie

Familien står sentralt i guttenes fortelling. Alle guttene har vokst opp i primærfamilie, bestående av mor, far og søsken, og på ulikt vis fortalte de om tilknytning til familien sin. For alle guttene har minst en av foreldrene vokst opp i samme bygd, og flere av guttene fortalte at deler av slekta bor i nabolaget, i bygda eller i nærområdet ellers. Guttene fortalte om hvordan de gjennom oppveksten har hatt kontakt med storfamilien, som besteforeldre, onkler, tanter og søskenbarn. En av guttene uttrykte det slik:

Onkelen min og kona hans bor på garden som mor mi kom ifra, så jeg er innom der både titt og ofte. Besøker dem. Og jeg har søskenbarn i bygda her.

En av guttene fortalte spesielt om forholdet til besteforeldrene sine, og særlig bestefar. De bygde hus på eiendommen da foreldrene hans tok over garden. Han var mye hjemme hos dem gjennom oppveksten, og deltok i arbeid sammen med bestefar på garden. Han fortalte hvordan han ofte satt med bestefar i traktoren på arbeid, både sommer og vinter. Han beskrev hvordan han har utviklet et nært forhold til besteforeldrene, der han kan søke råd og støtte, og da særlig hos bestefar. I vanskelige og mer personlige saker opplever han at bestefar er den han søker støtte hos.

Den siste av de tre guttene fortalte særlig om sin tilknytning til yngre søsken, hvordan han føler ansvar for dem og gjerne støtter dem med kjøring til aktiviteter eller fester. Han fortalte også om hvordan broren er en god treningskamerat som han har tilbrakt mye tid sammen med, ikke minst utallige mil i bil til trening og fotballkamper.

To av guttene har vokst opp på gard, og de fortalte hvordan arbeid knyttet til garden var en naturlig del av deres oppvekst. Begge fortalte om hvordan det ble gjort endring og tilpasninger i driftsformer på garden, for å tilpasse seg dagens krav. På begge gardene drives det aktivt med dyrehold, så det er naturlig å tenke at familiene har vært svært bundet til garden med mye arbeid og daglig stell av dyrene. Minst en av foreldrene har hatt jobb utenfor garden gjennom hele guttenes oppvekst, og i den ene familien har bestefar bidratt mye i tillegg til at det også har vært leid inn hjelp til deler av gardsdrifta.

Lokalsamfunnet

Guttene i undersøkelsen kommer fra bygder på Indre Østlandet, og felles for dem er at de har vokst opp tidlig på 90-tallet, i et bygdemiljø der man fortsatt kunne se spor av grender.

Det var ei fin tid det egentlig, ikke noe spesielt dårlige minner fra den tiden, så det er greit det.

Gutten som sa dette beskriver minner fra oppveksten sin i en liten grend med egen grendeskole. Han tror skolen totalt hadde rundt 40 elever, og i klassen hans gikk det 9 elever, noe han mente var en ganske stor klasse i denne skolens målestokk. Klassen hadde en bra kjønnsfordeling med 5 gutter og 4 jenter. Slik han husket det, lekte både gutter og jenter sammen i friminuttene. Det kunne være ulike varianter av gjemsel, blant annet "Boksen går". Etter hvert som de ble eldre, mente han at det ble mer kjønnsdelt lek, og i storskolen spilte guttene mye fotball. Han beskrev hvordan han på fritiden besøkte kamerater fra klassen, gjerne et par ganger i uken. Stort sett brukte han sykkel når han dro på besøk, men han hadde også en venn som bodde så nær at han bare kunne gå en liten tur gjennom skogen for å besøke han.

En av de andre guttene gikk på en litt større grendeskole, som hadde rundt 80-100 elever, der de var 18 elever i klassen. Da han gikk i 6. klasse, ble det gjennomført skolesammenslåing i kommunen. Dette medførte at skolen han gikk på ble utvidet, og på trinnet hans fikk de 12 nye elever.

Vi fikk en rival over gangen. Men det var mest i volleyball- og innebandyturneringer, i fellestimer og i gym og slikt. Så det var nok ingen som tok skade av det. Vi kjente nå noen fra før også.

Han fortalte at han fikk beholde klassen sin og de samme lærerne, så sammenslåingen fikk ingen særlige konsekvenser. «*Det ble flere å sparke fotball med i friminuttene*», sa han humoristisk.

Den tredje gutten gikk på en større skole. Grendeskolene var nedlagt og slått sammen med andre skoler i kommunen. De var rundt 30 elever på trinnet, med ulike inndelinger etter behov. For å komme til skolen måtte han kjøre buss. Han fortalte at fotball var en av hovedaktivitetene i friminuttene også på denne skolen. Slik han husker det, lekte gutter og jenter ganske adskilt i barneskolen. Han fortalte også om minner fra oppveksten i grenda der han bodde. Det var ingen helt på hans egen alder i nærmiljøet, men det var et par gutter som var såpass nær han i alder at de lekte mye sammen. De kunne boltre seg på store områder utendørs, de klatret i trær, de syklet og herjet som han sa. Han uttrykte at dette var kvaliteter ved oppveksten hans som han har satt stor pris på, og som han tror er viktig for barns utvikling. Bygda er «*tilrettelagt for oppvekst*» var et uttrykk han brukte.

Skolene de gikk på var alle forholdsvis små og oversiktlige, og ingen av guttene ga direkte uttrykk for at det kunne bli et lite miljø eller for få å spille på gjennom barneårene. Men en av guttene uttrykte direkte at det var godt å komme over i ungdomsskolen til et større miljø og møte nye venner. Alle guttene gikk på ungdomsskoler med ca 2-300 elever, der elever fra hele kommunen var samlet. For å komme til ungdomsskolen, måtte alle guttene bli kjørt med buss, men som en av dem sa var ikke det noe problem, for det var noe de fleste på skolen måtte.

Deltagelse i fritidsaktiviteter

Alle guttene beskrev de tidlige barneårene i et miljø som var forholdsvis oversiktlig. To av guttene fortalte også om hvordan de selvstendig kunne besøke venner uten hjelp fra voksne.

Den selvstendigheten som de beskrev i tidlige barneår, kan synes som ble noe redusert med årene. Etter hvert som behov og ønske om en «større horisont» meldte seg og det ble lengre avstand til aktiviteter og muligheter for samhandling med jevnaldrende, ble de prisgitt å bli kjørt av voksne, fordi det var et begrenset tilbud i offentlig transport. En av guttene fortalte hvor «*stort det var*» for han å få «*moped-lappen*», mens en annen bemerket hvor godt det var etter hvert å få «*bil-lappen*». Begge knyttet dette opp mot større selvstendighet.

Det kan synes som foreldrene har hatt en stor betydning for guttene i valg av aktiviteter. En av guttene fortalte om foreldrenes egne interesser og aktiviteter, og hvordan dette har vært med å påvirke hans valg.

Man må finne ut mye av det selv, men det kommer nå litt ifra familien også da sjølvsagt. Far min er både jakt og sportsinteressert, så, ja det smittet litt det også sjølvsagt.

Denne gutten er en ivrig jeger, og har vært aktivt med i fotball gjennom hele oppveksten.

En av de andre guttene fortalte at det har hatt stor betydning for hans deltagelse i aktiviteter at foreldrene har bidratt indirekte ved å legge til rette for hans deltagelse, ved å kjøre, være med på dugnader og gi ulik støtte til gjennomføring av fritidsaktivitetene.

En fellesnevner for guttene er at alle har spilt fotball i barneårene, noe de som tidligere nevnt holdt på med i friminuttene på barneskolen. Etter hvert deltok alle tre i hjembygdas fotballag. Ambisjonsnivået innen fotball kan synes å ha vært litt ulikt for guttene, men for dem alle har det vært en viktig aktivitet. Gutten som gikk på den største barneskolen fortalte at han mener å huske at alle guttene i klassen på barneskolen var med på fotballaget, noe som peker i retning av at dette var en vanlig aktivitet for gutter i dette miljøet. To av guttene beskrev generelt hvordan fotballen har hatt betydning for nettverket deres gjennom barne- og ungdomstida. Den ene av disse guttene mente at fotballen på bygda gir mulighet for et møte med flere lag av befolkningen på tvers av sosiale og kulturelle grenser, fordi det er legitimt for alle å være med på fotball. Han uttrykte også at han gjennom fotballen har møtt voksne ledere og trenere som har bidratt med mer enn bare fotballferdigheter. De har vært rollemodeller, delt kunnskap om livet og bidratt til personlig utvikling.

Guttene har også deltatt i andre aktiviteter gjennom oppveksten. Det ble nevnt håndball, langrenn og jakt. En av guttene bodde nær en alpinbakke, og da han ble gammel nok, dro han og noen kamerater på kveldskjøring i alpinbakken flere ganger i uken. Den samme gutten fortalte også at han var med i bygdas skolekorps noen år mens han gikk på barneskolen. Her var det bare noen få gutter fra klassen hans som var med. Han sluttet etter hvert, men kjøpte seg eget instrument og spilte litt sammen med en kamerat. Spillingen ble

avviklet i løpet av ungdomsskolen, og instrumentet ble etter hvert solgt, fordi det bare støvet ned som han sa.

En av guttene fortalte at han i forbindelse med utplassering i ungdomsskolen kom i kontakt med en kulturansvarlig i kommunen. Dette ble en person som har betydd mye for denne gutten, og han brukte uttrykk som mentor og bestefar for å beskrive han. Gjennom denne kontakten ble han tidlig introdusert for et kulturelt nettverk i egen kommune, og etter hvert regionalt og på landsbasis. Gutten ble medlem av ungdomsrådet i kommunen, og har vært en aktiv pådriver og ansvarlig for å arrangere festival i bygda. Målet med festivalen har vært å promotere ungdommen i bygda og være et møtepunkt både for bosatte og utflyttede unge fra kommunen.

Skole og utdanning

Etter offentlig grunnskole har guttene hatt ulike veier frem til der de er i dag, i jobb og studier. Alle har imidlertid fullført videregående skole. To av guttene valgte yrkesfaglig studieretning i videregående skole, og begge har tatt fagbrev. Veien frem mot valg av studieretning ble beskrevet litt ulikt for disse to. Ingen av foreldrene deres har akademisk utdannelse.

For den ene gutten var valg av videregående en litt tilfeldig prosess, da han ikke visste hva han skulle bli. Han fikk veiledning i ungdomsskolen og gjennomførte blant annet interessekartlegging ved hjelp av spørreskjema. Ut fra dette fikk han flere forslag til hva han kunne velge, men det var først etter å ha vært på besøk ved en videregående skole, der han selv fikk se hva de holdt på med, at han valgte yrkesfaglig studieretning, fordi det så spennende ut.

Den andre gutten beskrev sitt valg av videregående som en nærmest planlagt prosess. I hans familie er det tradisjon at mennene er håndverkere. Han hadde hatt både sommer- og helgejobber i en familiebedrift og «visste» tidlig at han skulle ta fagbrev. Det var derfor helt naturlig for han å velge yrkesfaglig studieretning. Han så studiespesialiserende retning som utenkelig på det tidspunktet.

Etter videregående hadde begge guttene læretid og tok fagbrev i bedrifter knyttet til hjembygda, hvorav en i familiebedriften. Etter læretida jobbet begge guttene videre i bedriften et års tid, etterfulgt av et år i militæret.

Etter militæret fortsatte den ene gutten å jobbe innenfor fagfeltet, men han valgte etter hvert en jobb utenfor bygda, noe som innebar pendling. Dette var en ordning han oppga å trives godt med, fordi det ga han mye fritid som han igjen kunne bruke på aktiviteter i hjembygda. Han fortalte også at faren hans hadde pendlet en periode frem til han etablerte seg med familie.

Den andre gutten begynte tidlig å få tanker om at det ville bli tungt å stå i håndverksyrket gjennom hele livet. Han startet på videreutdanning etter militæret, og kom inn på høgskolen via Y-vei-ordningen. På høgskolen møtte han en lærer som har fått viktig betydning for ham. Gjennom kontakten med denne læreren ble gutten stimulert til å velge videre studier. Han har fortsatt på masterstudie etter han ble ferdig med bachelorstudie, og bor nå midlertidig i en storby. Han uttrykte tydelig at han kommer tilbake til hjembygda for å ta over familiegarden etter endt utdanning, og planlegger å kombinere jobb og gardsdrift, noe faren hans har gjort i alle år. Han er nå blitt familiens første akademiker både på mors og fars side. Flere ganger gjennom intervjuet snakket han om alle de flinke håndverkerne han har møtt, hvordan de har vært gode forbilder for han. Han fortalte også om hvordan han har tatt med seg erfaringer fra tida som håndverker inn i studiet, både rent faglig, men også i form av arbeidsmoral som punktlighet og utholdenhet. Han praktiserer lange arbeidsdager og jobber mye med studiet, noe som har gitt han gode resultater.

Den siste av de tre guttene gikk videregående skole innen studiespesialiserende retning med idrett, noe som kan synes som et naturlig valg, siden han har vært svært aktiv innen idrett. Han fortalte at begge foreldrene har jobber som innebærer at de har en akademisk utdanning. Han studerer i dag innen helse- og sosialfag ved en høgskole i regionen. Han dagpendler til studier, noe som gjør det mulig for han å bo i hjembygda.

5.2 Valg om å bosette seg i hjembygda

Guttene uttrykker at valg om å bosette seg i hjembygda er et selvstendig og frivillig valg, og alle oppgir familien som den viktigste grunnen til dette. I tillegg vektlegger de andre faktorer som nærhet til venner og nettverk. De beskriver alle det sosiale nettverket sitt i hjembygda som et gjensidig forhold der de både kan få og gi hjelp og støtte ved behov. Når det gjelder mer personlige forhold, er det særlig i nære familierelasjoner de oppgir å hente støtte. Naturen og mulighet for å drive med aktiviteter er også viktig for guttene. Guttene berørte tema om mulighet for å få arbeid i hjembygda, men det syntes ikke som dette har vært en avgjørende faktor i valget om å bosette seg i bygda. Det ble mer snakket om hvilke muligheter de tror de har for å få arbeid i hjembygda etter hvert.

Det er godt å komme ut litt, men jeg kunne aldri tenkt meg noe annet enn å komme tilbake hit.

Gutten som sa dette pendler til arbeid, og har en skiftordning som innebærer 12-dagers arbeidsperiode og 16 dager fri. Han oppga at det er spennende å komme seg litt ut av bygda, men var bestemt på at han aldri kunne tenke seg annet enn å bo i hjemkommunen, og han lokaliserte det også til den delen av kommunen som han har vokst opp. Han la vekt på å ha nærhet til familien, naturen og det øvrige nettverket sitt, eller som han sa «*folkene jeg ha møtt her*». Han fortalte at han har søsken som har flyttet ut og bosatt seg i en storby, så han føler han står helt fritt i hvilke valg han tar.

Jeg kunne aldri tenkt meg å bo noen annen plass. Det er ålreit å bo i hjembygda.

Han som sa dette oppga å ha et nært forhold til primærfamilien sin og var bevisst på å bruke tid sammen med dem. Familien hadde gard, og det var en del arbeid som måtte gjøres der. Selv om det i hovedsak var faren som drev garden, måtte resten av familien hjelpe til innimellom. Når det gjaldt overtagelse av garden, kan det synes som dette ikke var et tema i familien på dette tidspunktet. Han beskrev et nært forhold til søsknene sine, og han stilte gjerne opp for dem. Drivkraften i dette var et ønske om å styrke samholdet i søskenflokk. Han mente selv det er en tradisjon i hans familie at de hjelper hverandre, noe han har sett at faren har gjort i sin søskenflokk. Han antydet at båndene til familien til tider kunne være vel

tette, men han mente at det var noe han selv kunne regulere, og sa han var bevisst på å være til støtte uten å bli for tett på, noe han hadde sett negative virkninger av hos andre.

En gjør det ikke av egoistiske grunner, men håper jo at det kanskje er godt å gjøre dem noen tjenester, for da kan en kanskje stole på at de hjelper deg hvis du er i ei knipe. Eller kanskje det bidrar til å holde oss sammen.

På litt ulikt vis fortalte guttene om tette bånd og nær tilknytning til familien sin, og hvordan dette utgjorde et viktig sikkerhetsnett for dem i voksen alder. Et par av guttene sa direkte at de ikke var bekvemme med å snakke om nære og følelsesmessige ting, men alle ga uttrykk for at de har fått støtte når de har trengt det, og at det stort sett har vært fra nær familie.

Guttene fortalte også om ulike aktiviteter de har gjort sammen med storfamilien, som turer i skog og mark, på jakt, eller ulike former for praktisk hjelp, som bilreparasjoner og lignende. En av guttene sa han alltid har hatt et bestemt bilmerke, for da har han kunnet få hjelp av onkelen sin til reparasjoner. Til gjengjeld bidro han tilbake med oppgaver knyttet til husbygging. Gjennom disse eksemplene synliggjorde guttene familien som et viktig nettverk for dem, som rollemodeller, som venner og støtte i hverdagen. På denne måten uttrykte de både direkte og indirekte at familien har hatt en viktig betydning for deres valg av bosted.

Når det gjelder fremtid hadde guttene både et personlig forhold og mer generelle tanker knyttet til bygdesamfunnet de var en del av. Ingen av guttene oppga å ha noen fast partner på dette tidspunktet, men to av guttene ga uttrykk for at de håpet å kunne etablere seg i hjemkommunen med egen familie og barn. Begge fremhevet hjembygda som et ideelt sted å vokse opp for barn. Argumentene de brukte var gjennomsiktigheten i samfunnet, noe de mente gir trygghet. En av guttene vektla også friheten som ligger i å ha tilgang til natur og arealer som gir ungene mulighet til å kunne bruke kroppen i aktivitet og utforskning.

Et par av guttene sa at de ikke har så mange nære venner, men poengterte at antallet var underordnet i forhold til å ha noen de virkelig kunne stole på. «Solide folk» som en av guttene sa, et uttrykk for at de var pålitelige. En av guttene fortalte om vennskap som han etablerte i barne- og ungdomsskolen, og som fortsatt var noen av de nærmeste vennene han har i bygda i dag. Samhandlingen med vennene ble beskrevet som noen de kan besøke, kunne ta en kaffekopp og slå av en prat med, gjerne ta en fest eller drive med en aktivitet i

lag med. Alle guttene beskrev ulike former for gjensidig støtte i vennekretsen på lik linje med familienettverket, der de hjalp hverandre med ulike tjenester, knyttet til husbygging, bil, etc. Dette var ulønnet arbeid «uten regnskap». I det litt perifere nettverket hadde de bekjente som de brukte i ulike situasjoner til å gi råd, få tilbud om en jobb etc.

Guttene oppga i liten grad å bruke sosiale medier som kontaktflate ut mot nettverket sitt, de oppga stort sett å sende meldinger eller ringe. Den gutten som midlertidig bor i en storby, sa han prioriterer å møte vennene sine når han har ferie eller er hjemme i hjembygda, han opplever at det er lett «å ta opp tråden», for de har delt mye opp gjennom tiden og har mye til felles.

En av guttene snakket en del om «nye trender» i bruk av sosiale medier, noe han mente var en viktig del av ungdom sitt liv også på bygda, men han trodde det var mer aktuelt for dem som var i yngre aldersklasser enn han selv.

5.2.1 Bånd som binder

Gjennom sine fortellinger har guttene i hovedsak fortalt om mulighetene og de positive sidene ved å være bosatt i hjembygda. Men innimellom kom noen utsagn som viser at de også kan kjenne på utfordringer, selv om dette ikke var fremtredende i fortellingene. Fortellingene deres gir et bilde av den tidsepoken de er en del av, med økt globalisering, mobilitet og individualitet, der den enkelte tilsynelatende har mulighet til å gjøre egne valg, uavhengig av tradisjoner som er etablert gjennom generasjoner. Men man kan også se bånd som binder, ved at guttene er påvirket av og bærer med seg tradisjoner som er eldre enn dem selv, ved at de har vokst opp og er en del av kunnskapsformidling og overføringer i livsførsel og arbeid mellom generasjonene, fra de eldre til de yngre. De står i et spenningsfelt der de må velge om de skal gi avkall på eller videreføre tradisjoner og verdier. Følgende utsagn fra en av guttene synliggjør et slikt dilemma.

Hadde jeg ikke hatt odal, kan det hende jeg hadde vurdert å flytte til et annet sted, men det ville nok vært til et sted med noe av de samme kvalitetene som i hjembygda.

Gutten som sa dette skal overta en gard med odel. Han ga ikke uttrykk for at dette er et problem for han, men samtidig uttrykte han forpliktelsen som ligger i at han ikke vil garden skal gå ut av slekta. Han tar selv høyere utdanning og vil prioritere å jobbe noen år innenfor fagfeltet sitt, men er samtidig fast bestemt på å ta over garden. Han beskrev imidlertid stor frihet i forhold til overtagelsen, og at det ikke var noen som presset han verken på at han skal ta over eller hvordan og når det skal gjøres. Hvis han skulle valgt et annet bosted, sa han at det ville ha vært i tilknytning til et bygdesamfunn ikke langt fra hjembygda, slik at han kunne fortsette å ha kontakt med familien, ha tilgang til natur og de kvalitetene som han opplever at det er i et bygdemiljø.

Han er som sagt bestemt på å ta over garden, men sier han kan for lite om gardsdrift. Han uttrykte imidlertid trygghet på at han får lov å gjøre det på sin egen måte, og at han vil få hjelp og opplæring i det han ikke kan, underforstått er dette hjelp fra familien. Denne tryggheten er det grunn til å anta at han har opparbeidet etter å ha sett hvordan familien i tidligere generasjoner har støttet hverandre. Han opplever også å bli støttet av familien i sitt valg om å ta høyere utdanning.

En av de andre guttene fortalte om de forpliktelsene han føler for hjemkommunen sin. Han sa det ligger mye identitet inne i bildet ved valget om å være bosatt i hjembygda. Han føler ansvar for å bidra til at bygda ikke skal bli ei fraflyttet bygd.

En føler at en har litt å gi tilbake selv om en kanskje ikke ha følt seg fornøyd med alt en har fått. Så det er viktig å være med å leve for at det skal være ei bygd og ikke bare ei gammal bygd som er fraflyttet og slik.

Han var opptatt av at unge flytter fra bygda og argumenterte en del rundt hva som skal til for å skape arbeidsplasser ute i distriktet, noe han mente er en forutsetning for at unge skal tørre å etablere seg med egen bolig og etter hvert få barn. Han var opptatt av den pågående debatten om kommunesammenslåing og frykter at kommunen skal slås sammen med en bykommune og ende opp som en liten utkant i en storkommune, med liten mulighet for å ivareta lokalbefolkningens interesser. Han erkjente at det er behov for å skape større enheter og var løsningsorientert i forhold til hvilke muligheter som ligger i økt samarbeid over kommunegrensene. Han fremstod som en engasjert gutt, som var politisk aktiv, opptatt av skole, arbeidsplasser og integrering. På politisk og kommunalt nivå fremhevet han imidlertid

viktigheten av å samarbeide med «likesinnede», og uttrykte skepsis ved for store ulikheter. Selv har han personlig erfaring med samarbeid over kommunegrenser i forhold til fritidsaktiviteter, noe som blant annet har gitt han et utvidet nettverk.

Den siste gutten var også opptatt av kommunesammenslåing. Han mente det lokale Fjellstyret gjør en god jobb, og var opptatt av å beholde de rettigheter og forpliktelser som bygdefolket har i forbindelse med jakta, ved at de har fortrinnsrett i forhold til jaktkort. I tillegg har det blitt gitt gratis jaktkort til førstegangsjegere. Han mente bygdefolket har størst forutsetning for å forvalte den unike naturressursen som ligger i jakt, og var bekymret for at «folk utenfra» skal komme og kjøpe seg inn på ulike områder og «*ta over de beste tingene en kan gjøre på bygda*» som han sa. Ved en kommunesammenslåing er han redd disse fortrinnene vil forsvinne fra lokalmiljøet.

5.2.2 Mulighet for å drive med ulike aktiviteter

I tillegg til nettverket oppga guttene at bygda ga dem rik mulighet til å holde på med aktiviteter og sysler. I fortellingene var det særlig naturen og dens muligheter som ble fremhevet, men fotballen fikk også en sentral plass, i tillegg til politisk og kulturell aktivitet. Aktivitetene var noe de gjorde alene eller sammen med andre, og uttrykket sosialt ble ofte brukt knyttet til aktiviteter.

En av guttene jaktet en del, blant annet sammen med faren og onkelen sin. Faren hadde harehund, og i følge denne gutten er småviltjakt en artig og sosial type jakt som er forholdsvis lett tilgjengelig, fordi man kan ta seg en tur ut uten for mye «forutgående administrasjon». Denne gutten hadde også sterk tilknytning til reinsjakt, og ga uttrykk for at det er en type jakt som særlig ga mulighet for fine naturopplevelse. Når han var alene på reinsjakt prøvde han å gå mest mulig, nettopp for å få de fine naturopplevelsene. Men jaktet han sammen med andre, kunne de gjerne sitte en del på post, noe som ga en annen opplevelse og var mer sosialt.

Jaktinteressene har også ført til at han og en kamerat har vært på jaktturet i utlandet, der de har bodd lokalt med en familie og fått oppleve deres kultur på nært hold.

Den samme gutten fremhevet generelt gleden og rekreasjonen ved å kunne være ute i naturen og særlig oppe på fjellet, noe han gjerne gjør sammen med andre, men også alene, fordi det gir han en egen frihetsfølelse. Han og en kamerat har i voksen alder begynt med kiting. I følge denne gutten er det få i lokalsamfunnet som kiter, men i påskeferien kommer turistene, og da kan det samles opptil 15 kitere inne på fjellet. Han oppga dette som en artig og svært sosial aktivitet, særlig hvis det er vindstille, som han humoristisk sa. Ellers har fotballen vært et viktig nettverk for han gjennom hele ungdomstiden, med godt kameratskap, der de i tillegg til å trene og spille kamper, også har sett fotballkamper på TV eller vært på ulike turer knyttet til fotball. Han sluttet på fotball sist sommer, fordi han fikk hyppige skader. Det året han var i militæret ble han kjent med flere som delte hans sportsinteresse, og sammen med dem har han blant annet vært på tur til Frankrike i forbindelse med Tour de France.

I voksen alder har han lært seg å spille gitar. Drivkraften i dette var gleden ved å få frem egne toner, som han kun brukte til «husbruk». Sammen med en kamerat har han startet å brygge øl til eget bruk. De har vært på kurs, har etablert kontakt med et nettverk der de deler erfaringer og har lært seg ulike brygge-teknikker.

I området som guttene bor var det korte avstander til fjellet, gjerne bare noen minutter i bil, men det var også rik mulighet for å bruke terrenget nede i bygda, rett utenfor døra hjemme.

En av guttene fortalte at familien har en seter inne på fjellet som de ofte besøkte gjennom oppveksten, slik at han har mange minner derfra, både sommer og vinter. Han fortalte hvordan han som voksen var sterkt knyttet til området og brukte setra og naturen rundt som rekreasjon både sommer og vinter. Han beskrev generelt den friheten han opplever ute i naturen, særlig det å kunne spenne på seg skiene og ta en tur innover fjellet, gjerne alene.

For en av guttene hadde fotballen fått en særlig betydning, og han oppga det som en viktig grunn til at han trives og valgte å bosette seg i hjembygda. Gjennom hele oppveksten har han vært aktiv på bygdas fotballag, men for rundt et år siden begynte han å spille på et interkommunalt lag, noe han beskrev som en viktig utvikling i hans liv med hensyn til nettverk i voksen alder.

Når fotballen blir en så stor del av hverdagen så er det umulig at det ikke bestemmer mye for hvilke venner og miljø du er i.

Han brukte mye tid på trening og kamper, og sa at fotballen har bidratt til opplevelsen av å skape noe sammen med andre. Gjennom fotballen har også han vært med på ulike aktiviteter og turer, direkte og indirekte knyttet til fotball. I tillegg var han også engasjert i frivillig kulturarbeid i kommunen, var støttekontakt og politisk aktiv. Gjennom alle aktivitetene sine har denne gutten etablert nettverk lokalt, regionalt og på landsbasis.

5.2.3 Mulighet for jobb i hjembygda

En av guttene fortalte om hvordan han gjennom nettverket sitt har fått tilbud om sommerjobb, og ved noen anledninger har han fått tilbud om jobb når han har trengt det i forbindelse med friår og permisjon i løpet av skole- og studietid. Hans tanker om muligheter for jobb i hjembygda uttrykte han på følgende måte;

Ja, det dukker opp muligheter hele tida, og de som er litt åpne for det har en tendens til å bli hentet inn igjen, og det har jeg vært.

Når det gjaldt fremtidig jobb etter endt utdanning var han litt spent på hvordan det vil bli å jobbe i hjembygda. Han mente det ville være mulig å få jobb i kommunen eller i nabokommunene, men han uttrykte skepsis til hvordan det vil være å jobbe i hans fagfelt i et lite distrikt, og var redd det kan bli tøft å utøve tjenester i et så «tettsydd» samfunn som han sa. Han var motivert for å fullføre utdanningen, men tenker han vil jobbe innenfor andre områder enn det han direkte utdannet seg til.

De andre guttene var også positivt innstilt til sine muligheter til å få jobb i hjembygda. Den gutten som pendlet sa det innenfor hans fagområde ville være mulig å få jobb på dagen i hjembygda. Han foretrakk imidlertid å pendle, og fremhevet at det ga han mye fritid som igjen kunne brukes på aktiviteter han trivdes med i bygda.

Den siste av guttene sier at det innenfor fagområdet han utdanner seg kan være begrenset med jobber i det området der han vil bosette seg, men dette problematiserer han ikke i

intervjuet. Han har en løsningsorientert tilnærming der han regner med å finne arbeid, og mener det kan være realistisk med dagpendling.

5.3 Den gjennomsløttige bygda.

En av guttene mente at bygda er et ideelt sted å vokse opp for barn, på grunn av gjennomsløttighet. Han tror dette er bra, særlig gjennom oppveksten. Han mener at man lettere «blir sett», både i skole og ellers, noe som innebærer at man «ikke forsvinner i mengden», men lettere kan få hjelp hvis man trenger det. Han sammenlignet bygda med for eksempel en storby som Oslo, der han tror det er større avstand mellom folk.

Guttene vektlegger det gode med at man på bygda hjelper hverandre på en uformell måte, noe som også kan innebære at man stiller opp på kort varsel hvis det er behov – «*dugnadsånden*», der det en gang er den ene som kan bidra og neste gang er det den andre, uten at det «*føres noe regnskap.*» I fortellingene er det som tidligere nevnt oppgaver knyttet til å reparere bil, samt i forbindelse med ulike byggeprosjekter, der guttene enten har gitt eller fått hjelp.

Gjennom intervjuene kommer guttene også delvis inn på vanskelige forhold som: Det er egentlig litt for lite her, eller det kan bli trangt og smått på bygda. Alle guttene var innom tema og forhold som viser at de vet og har erfart at det kan bli en del rykter på bygda, men alle sa på litt ulikt vis at det hever de seg over og kompenserer blant annet med å omgi seg med personer som de kan stole på og som de vet de har støtte hos. En av guttene uttrykte det slik.

Det er sikkert noen som mener mye, eller stiller spørsmål ved ting jeg gjør. Men for meg er det viktig at de som står meg nærmest vet hva jeg står for og støtter meg.

En annen sa.

Det er både positivt og negativt å bo i bygda, å være igjen her. Men det blir jo litt smått innimellom og litt for mye sladder og slike ting, men samtidig er det nå på et vis noe sikkerhet i dette nettverket også.

Gutten som sa dette fortalte hvordan mange i bygda kjenner han og familien hans, noe som har bidratt til at han har fått ulike småjobber etter behov, ved at noen har visst om at han har trengt en sommerjobb eller et vikariat. Han mener også at det ligger en del beskyttelsesfaktorer i bygdas gjennomsiktighet, noe som har medført at det er valg og handlinger han ikke har gjort, underforstått at dette har vært positivt grensesettende for han.

En av guttene antyder at det kan være litt sladder, ved at han bemerker at det kanskje er noen i bygda som har sine meninger, men det hever han seg over. På den andre siden sier han at han kanskje ikke er en gutt som «*stikker seg så mye ut*», så han opplever ikke dette som noe problem og understreker samtidig at han føler seg fri til å gjøre egne og selvstendige valg.

En av guttene sa han har en opplevelse av at «mange» mener han burde flytte snart, burde «*kutte navlestrengen*» som han selv sa. Imidlertid tok han dette med ro, og begrunnet valget sitt med at han opplever å ha et godt nettverk, ha gode fritidsaktiviteter og ha forpliktelser overfor familie og lokalsamfunn, noe som var nok for han.

Begrepet «Jantelov» blir nevnt av et par av guttene. En av dem sa at fotballen er et godt sted, «*det er lov å være god på fotball, her får ikke Janteloven tak*». I tillegg uttrykte han at fotballen på bygda gir mulighet for et møte med flere lag av befolkningen på tvers av sosiale og kulturelle grenser, fordi det er legitimt for alle å være med på fotball.

En annen bruker Janteloven i forbindelse med en vanskelig periode med nedgangstider etter gode år for familiebedriften. Han følte da på at mange «*visste mye*» om årsakssammenhenger, og at dette ikke var velmente historier.

Uttrykk som «bygdedyr» har vært debattert i ulike medier og forskning. Utsagnene over kan også forstås som ulike varianter og uttrykk for dette. En av guttene brukte nettopp dette uttrykket om rykter, han sier han prøver å heve seg over det og tar sine egne valg.

En av guttene fortalte at han var lei bygda si og syntes det var godt å komme i militæret. I ettertid kan han se hvordan han har fått et annet perspektiv i synet på bygda, særlig etter han har blitt litt eldre og også vært litt borte og opplevd andre steder. Han uttrykte at det

som kunne oppleves som trangt og begrensende mens han var ung, kan oppleves mer som trygghet og støtte ettersom man blir mer voksen. Dette hadde han snakket med flere om som han kjenner i sin aldersgruppe, og som nå vurderer å flytte tilbake.

Alle guttene beskrev hvordan de har kontakter og nettverk også utenfor bygda, og hvordan de opplever det godt å komme seg litt ut, møte andre og få impulser «utenfra».

6 Drøfting

Målet med studien var å belyse guttenes egne erfaringer fra å være bosatt i hjembygda der de vokste opp, og lytte etter deres argumenter og videre belyse hva som kan ha påvirket dem til å bruke disse argumentene.

Guttenes fortellinger inneholder minner og bilder av bygda slik de framstilte det i intervjuene. Fortellingene er påvirket av deres egne livserfaringer og fortolket av dem som voksne. Språket de brukte og valg av tema er igjen påvirket av den kulturen guttene har vært en del av og den konteksten som ble skapt under intervjuet. Til sist er dette fortolket og gjengitt av meg som forsker, og som tidligere beskrevet gir dette en dobbel hermeneutikk. Det er viktig å bemerke at dette ikke er en analyse av guttene, men av den fortellingen som ble fortalt i møte med meg som forsker. Fortellingene deres representerer bare et lite utsnitt av levd liv for disse guttene.

Står vi på avstand og betrakter, kan vi alle se like ut – eller svært forskjellige. Kommer vi nærmere hverandre, vil flere nyanser komme frem, både det som er likt og ulikt blir mer synlig. Slik er det også med guttene i denne undersøkelsen.

Guttene kommer fra ulike geografiske steder, og de deler dermed ikke erfaringer fra et felles sted, men har vokst opp i forholdsvis nært med hensyn til områder og tidsepoke. I direkte møte med guttene, fremsto de som en hvilken som helst ung gutt på deres alder med hensyn til ytre symboler som klær eller kroppsspråk, og kunne like gjerne bodd i en storby. Jeg var også hjemme hos en av guttene, og hjemmet hans med hensyn til interiør, kunne like gjerne ha vært i en leilighet i en storby. Dette gjenspeiler at trender når like gjerne ut i distrikter som til sentrale strøk. (Fauske 2001) Deres tilnærming til meg var hyggelig og høflig, og i tråd med hvordan jeg som kvinne i min alder forventer å bli møtt av gutter på deres alder, ut i fra vår felles kultur. Guttene virket forberedt og delte sine erfaringer, og det var spennende å høre og observere ulike individuelle nyanser i måten de uttrykte seg på. Gjennom fortellingene kan man se flere likheter i organisering av samfunnet de vokste opp i, med blant annet spor av små grendene i lokalsamfunnet, eller hvordan de beskrev samhold og samhandling mellom generasjoner i familie og nabolag. Selv om oppveksten til guttene inneholder ulikheter, kan man samlet sett si at de har en felles erfaringsballast fra oppvekst i et bygdemiljø på 90-tallet. Jeg kunne høre nyanser og spor etter en dialekt som kunne bidra

til å plassere hver og en av dem geografisk i et bestemt bygdemiljø. Samlet sett bidrar dette til å plassere dem i en sosial tilhørighet i kategorien «bygdeungdom». (Thuen 2003a)

Plassering i denne kategorien er basert på observasjon og min fortolkning, og gir ikke et endelig bilde av hvilken betydning tilhørigheten har for guttene.

I følgende diskusjon er det i hovedsak tatt utgangspunkt i det som er fellestrekk i fortellingene til de tre guttene. Ulike tema vil bli vurdert opp mot kontekst, teori og tidligere forskning.

Det er tre områder som vil bli løftet frem i drøftingen:

- I guttenes fortellinger kan det synes som *et godt oppvekstmiljø* har hatt stor betydning for alle guttene i deres tilknytning til hjembygda, og vært med å påvirke dem i valg om å bosette seg der.
- Guttenes fortellinger inneholder erfaringer knyttet til å leve *i spennet mellom trygghet og frihet*.
- I fortellingene fremstår ulike «*møter med en annen*» som betydningsfulle for disse guttene, og kan synes å ha hatt betydning for valg og utforming av deres identitet.

6.1 Betydningen av et godt oppvekstmiljø

På ulikt vis fortalte alle om en oppvekst i et trygt og oversiktlig miljø, der det kan synes som miljøet rundt guttene de første årene til dels var preget av at «alle kjente alle». Dette er i tråd med teori om sosiale nettverk i bygdesamfunn som ofte preges av tetthet, med multiple relasjoner og gjerne mye sosial kontroll, noe som er gunstig for barn og deres trygghet i oppveksten. (Fyrand 2005) Guttene vokste opp i en tid der kringkastingsmonopolet ble opphevet, men det var fortsatt ikke mange tilgjengelige TV-kanaler. Internett var ikke vanlig i private hjem, og det er grunn til å anta at det fortsatt var naturlig å besøke hverandre i større grad enn å holde kontakt via digitale medier. Det er også nærliggende å tenke at det var mer vanlig å bruke naturen i nærområdet til fri lek. To av guttene bekrefter langt på vei dette ved at de fortalte om hvordan de selvstendig kunne besøke venner og leke fritt ute i nærmiljøet. På denne måten har de kunnet gjøre seg egne erfaringer både med den lokale infrastrukturen, naturen og menneskene i nærmiljøet, innenfor den rekkevidden de hadde

som barn, enten de gikk eller brukte sykkel. Ved å utforske nærmiljøet på denne måten, fikk de mulighet til å bruke kroppen sin, samt bli kjent med egne grenser og ferdigheter. Guttene beskriver gode minner fra denne tiden, og det er derfor grunn til å tro at det var tilstrekkelig med voksne som opprettholdt tilsyn og kontroll, slik at de kunne ferdes og leke trygt. Gjennom fortellingene kan nærmiljøet deres fremstå som stabilt og oversiktlig, noe som er viktig for barn og unges utvikling. En av guttene sa at bygda er «tilrettelagt for oppvekst». Det er derfor grunn til å tro at guttene gjennom egne erfaringer har fått anledning til å utvikle en egen tilknytning til nærmiljøet.

Vestby (2003) fant at foreldres botid i bygda har betydning for unges tilknytning til hjemstedet, ved at de lettere kan forstå og delta i den sosiale kulturen. Alle guttene i denne undersøkelsen har foreldre som har vokst opp eller har tilknytning til bygda. I tråd med teori om nettverk og sosial kapital er det naturlig å tenke at guttene ble født inn i en tradisjon der tidligere generasjoner hadde opparbeidet tillit og sosial kapital som guttene kunne «arve», slik at de allerede som barn ble inkludert og kunne være aktive deltagere i lokalmiljøet. (Rønning og Starrin 2009)

Guttene vokste opp i en «brytningstid», der synet på barn og oppvekst var i endring, fra mer familiebasert til offentlig omsorg i form av barnehage og skole-fritidsordninger. Barna startet på skolen som 6-åringer. På fritiden ble det mer vanlig at barn deltok i organiserte fritidsaktiviteter, i motsetning til tidligere tider, da det var mer vanlig at barn og unge var en viktig ressurs og deltok i arbeid hjemme.

Besteforeldregenerasjonen til disse guttene måtte ofte ut i arbeid allerede fra konfirmasjonsalderen, og hadde i liten grad mulighet til å ta utdanning. Mange fra denne generasjonen har bodd i bygda hele livet, slik at de derfor kan representere en gruppe som bærer med seg mye kunnskap om lokale tradisjoner. I følge Gullestad (1989) endrer kultur og mentalitet seg sakte. Det vil si at den lokale kulturen vil være preget av tidligere generasjoners erfaringer, og overføres til neste generasjon gjennom muntlig og praktisk kunnskap i det daglige.

I guttenes fortellinger er det flere situasjoner som viser hvordan de i hverdagen gjennom oppveksten har deltatt i aktiviteter på tvers av generasjoner sammen med foreldre, besteforeldre, onkler og tanter, søsken eller andre i familien. Det kan ha vært sosiale

sammenkomster, arbeid på garden, ulike former for friluftsliv som turer på fjellet, til setra eller på jakt. Dette representerer på flere vis det som anses som tradisjoner i et bygdesamfunn, med tette familiebånd på tvers av generasjoner. Eller at man hjelper hverandre med praktisk arbeid, bruker naturen i hovedsak til nytte, men i nyere tid også til rekreasjon. Det er grunn til å tro at guttene gjennom dette har blitt innlemmet i et sosialt felleskap, der de er blitt innviet i lokal tradisjon og kunnskap, gjennom å se og høre, kjenne og føle hvordan man skal forvalte og ferdes i dette miljøet.

Guttene fortellinger inneholdt mange elementer som viser at de er preget av og har tatt med seg disse verdiene, med nærhet til familie, bruk av naturen og fellesskap i et nettverk.

Hvis man ser oppveksten til disse guttene i lys av Bourdieus kapitalbegrep, kan man anta at guttene er født inn i en tradisjon der generasjoner før har opparbeidet seg sosial kapital som guttene får ta del i. Gjennom guttenes levde liv i nærmiljøet har de etablert en habitus tilpasset nettopp dette miljøet. Men guttenes habitus representerer i dag noe mer enn bare dette lokalmiljøet. I møte med nye miljø gis det rom for at habitus utvikles. (Wiborg 2003)

Hydle og Backe-Hansen (2010) sin rapport om sosial kapital hos barn og unge viser til flere forskningsprosjekter som synliggjør barn og unge som aktive bidragsyttere til sosial kapital i eget liv og i sine omgivelser. Med et samfunn i utvikling der «gamle sannheter» ikke lenger er leveregler, kan det oppstå konflikter mellom generasjonene. Barn og unge er avhengige av voksne og kan sjelden velge sin egen sosiale situasjon. Det forventes at de respekterer og adlyder voksne som har mer livserfaring. Jeg opplever at denne respekten er til stede i guttenes fortellinger, men gjensidigheten er like sterkt til stede.

Denne gjensidigheten fant også Hagestad (2006 i, Hydle og Backe-Hansen 2010) i sine undersøkelser av besteforeldrenes rolle i det norske samfunn. Hun har vist betydningen av gjensidigheten som utvikles mellom besteforeldre og barnebarn. Når de bruker tid sammen og utveksler kunnskap og erfaringer toveis, bidrar de til en gjensidig fortrolighet, respekt og tillit mellom generasjonene.

I fortellingene kan det synes som guttene har opplevd gjensidighet og respekt mellom generasjoner, der de har fått tatt del i aktiviteter tilpasset deres alder og den tiden de vokste opp. Etter hvert som guttene ble eldre, fikk de anledning til å delta i ulike organiserte

fritidsaktiviteter, på lik linje med andre unge i sitt nærmiljø. Det kan synes som det sosiale nettverket til guttene gradvis ble utvidet og utviklet seg i takt med deres alder og utvikling. Fra å være tett og familiebasert de første årene, og bære preg av det som innenfor teori om nettverk og sosial kapital beskrives som «bånd-typen», til etter hvert også å inneholde kontakter av mer «bro-typen». (Fyrand 2005; Rønning og Starrin 2009)

Guttene har vært med på flere typer fritidsaktiviteter, uten at man kan si de har hatt et mangfoldig tilbud, slik det ofte blir i små kommuner med få innbyggere. Fotballen utgjør en fellesnevner for de tre, og det kan synes som dette er en aktivitet som «alle» gutter var med på i barne- og ungdomsåra i bygdemiljøene på den tida disse guttene vokste opp. Det kan synes naturlig med tanke på den suksessen som norsk fotball hadde på 90-tallet. En av guttene sa at fotball på bygda gir mulighet for å møtes uavhengig av sosial status. Putnam og Goss (2002 i, Rønning og Starrin 2009) sier at fritidsaktiviteter som fotball utgjør et formelt nettverk, med åpen struktur, som er tilgjengelig for flere. Ut fra et slikt nettverk kan det også etableres kontakter av mer uformell struktur. Det kan synes som fotballen for to av guttene har vært et viktig nettverk der de kunne bygge sin sosiale kapital gjennom barne- og ungdomsåra. Guttenes deltagelse i fotball betinget at de hadde foreldre og voksne som stilte opp og la til rette for aktiviteten. Morrow (i, Hydle og Backe-Hansen 2010) sier at barn og unge må ha tilgang til den kapitalen som skal til for å bli inkludert i fritidsaktiviteter. I guttenes tilfelle handler det om å ha tilgang til sosial og økonomisk kapital i sitt nettverk. Alle guttene bekreftet at familien prioriterte bruk av tid og ressurser på å legge til rette for deres deltagelse først og fremst i fotballen, men også i andre aktiviteter de var innom.

Det er grunn til å tro at lokalmiljøet som fysisk ramme, familien, den sosiale samhandlingen og strukturen i de sosiale nettverkene rundt guttene bidro til at de tidlig kunne etablere en opplevelse av tilhørighet. Videre er det grunn til å anta at dette har gitt dem mulighet for å utvikle *generelle motstandsressurser*, noe som er viktig for etablering av OAS (Opplevelse av sammenheng), som igjen er en viktig faktor for helse. (Lindström og Eriksson 2015)

Gjennom fortellinger til guttene kan man se spor av en grunnleggende optimisme og tro på at ting vil ordne seg. Dette kan være uttrykk for at de ønsker å presentere seg selv fordelaktig i en slik studie, men ved å se historiene deres i sammenheng og de valg de har tatt, virker optimismen nærmest som en livsinnstilling. I et helsefremmende perspektiv er

dette et tegn på en sterk OAS. Grunnlaget for dette kan delvis spores tilbake til oppvekst, der guttene på ulikt vis beskriver trygghet og tilhørighet til nærmiljøet, og der de har fått være aktive deltagere. Dette har gitt dem mulighet til å påvirke sin egen oppvekst.

6.2 I spennet mellom trygghet og frihet

Gjennom guttenes fortellinger uttrykker de trygghet og tilknytning til hjembygda. Gjennom oppvekst i bygdemiljø har de tilegnet seg en samlet kapital, både kulturelt og sosialt, som gjør at de mestrer samhandling i dette miljøet på en god måte, og man kan si at deres habitus tilpasset nettopp dette miljøet. Men habitus kan utvikles gjennom livet, ved at man deltar i flere miljøer, flytter eller tar utdanning. På denne måten kan det som blir tatt for gitt, knyttet til et miljø eller eget liv, utfordres. Bourdieu (1977 i, Wiborg 2003, s. 132) Guttene uttrykte også at de synes det er godt «å komme ut» og få nye impulser, og fortellingene deres viser hvordan de kombinerer en livsstil som er tilpasset både det tradisjonelle og moderne. De viser hvordan de har tatt inn nye impulser og lever et liv i det jeg velger å kalle spennet mellom trygghet og frihet.

Alle guttene har gjennomført videregående skole og er i situasjoner, enten det er jobb eller studier, som gjør dem uavhengige av bygdemiljøet som bosted. Undersøkelsen viser at guttene der de er i livet sitt nå, aktivt velger bygda som bosted, selv om det kan gi utfordringer knyttet til arbeid. En av guttene er usikker på hvordan det blir å jobbe i et lite miljø, innenfor det han utdanner seg til. I det han forteller om dette, er han villig til å jobbe innenfor andre felt eller begynne på en ny utdanning, framfor å flytte fra bygda. En annen fortalte hvordan han beholder bygda som bosted, men pendler for å komme ut for å få nye impulser. Han som midlertidig bor i en storby, fortalte at han er usikker på hva han kan få av jobb innenfor sin utdanning i nærmiljøet, men i sin fortelling er han sikker på å velge hjembygda som bosted, selv om dette kan gjøre det mer krevende å tilhøre et fagmiljø og vil kunne medføre en svakere økonomisk utvikling med hensyn til lønn.

I et lite miljø, som i mindre grad kan preges av mangfold, kan det være vanskelig å leve i spennet mellom frihet til å gjøre egne valg og trygghet på at man blir inkludert som den man er.

På hvert sitt vis framstår de som tradisjonelle, og beskriver en sterk tilknytning til bygda, men de representerer også noe annet enn det bildet som tegnes av bygdegutter gjennom media og delvis i forskningen. Dette handler om utforming av identitet, og hva det innebærer å være en bygdegutt. Bye (2010) finner i sin forskning at menn på bygda er mer nyanserte enn det bildet som vises utad eller tegnes i media og til dels i forskningen, og at det kan være vanskelig for menn på bygda å presentere ulike sider ved seg selv. Vestby (2003) finner også at miljøer på bygda innebærer et større mangfold enn hva som blir fremstilt.

Det kan derfor stilles spørsmål om hvordan det er å gjøre utradisjonelle valg i et bygdemiljø og hva som skal til for å klare å gjennomføre dette. Hva gir trygghet og hva gir frihet. Guttene vektla de positive og gode sidene ved bygdelivet, som frihet til å bruke naturen, nettverket og familien. De snakket i liten grad om belastninger de kunne oppleve i hjembygda, men tema som at det kan bli trangt og smått, Bygdedyr og Jantelov ble berørt. De underkjenner ikke at det kunne være noen negative erfaringer, men det oppfattes som de hadde klare strategier for hvordan de møtte og fortolket disse utfordringene. Jeg tolker dette som de kjenner på friksjonen mellom trygghet og frihet. (Bauman 2000)

En av guttene beskriver seg selv som en som ikke «*stikker seg så mye ut*», men han føler seg fri til å gjøre egne valg.

En annen sier:

Det er sikkert noen som mener mye, eller stiller spørsmål ved ting jeg gjør. Men for meg er det viktig at de som står meg nærmest vet hva jeg står for og støtter meg.

Den siste sier:

Det er både positivt og negativt å bo i bygda, å være igjen her. Men det blir jo litt smått innimellom og litt for mye sladder og slike ting, men samtidig er det nå på et vis noe sikkerhet i dette nettverket også.

Dette kan tolkes på flere måter, som at de prøver å underkjenne utfordringene. Men slik jeg velger å forstå guttenes fortellinger, viser disse uttalelsene en aktiv måte å forholde seg til det som også er krevende i deres eget miljø. Det kan synes som de har ressurser i seg selv og sitt nærmiljø, som er tilstrekkelig til at de klarer å leve med dette, noe som er viktig i et helsefremmende perspektiv.

Det kan synes som guttene er blitt gitt anledning og fått følt frihet til å gjøre noen egne valg og har fått rom til å utvikle flere sider ved sin identitet, som også innebærer andre områder enn det man tradisjonelt forbinder med gutter i et bygdesamfunn. I fortellingene kom det fram nyanser som sier noe om dette. En av guttene fortalte om fritidsaktiviteter som bærer preg av nye trender, som han har tatt med seg og praktiserer i hjembygda. En annen fortalte om hvordan han tidlig ble innviet i kulturelt arbeid i kommunen, og etter hvert ble han med i ungdomsrådet, noe som kan tyde på at kommunen tidlig la vekt på å ta de unge med på råd. Han var også med på å arrangere festival, noe som viser at kommunen la til rette for et arrangement som ikke bare representerer tradisjoner i bygda, men også gir de unge frihet til å arrangere noe på egne premisser.

Det ble også tydelig i fortellingen til den gutten som midlertidig bor utenfor bygda, hvordan han gradvis har endret løp i sin utdanningskarriere, samtidig som han beholder tilknytning og trygghet i hjemmemiljøet. Dette vitner om at det i hans miljø er rom for den utvikling og de endringen han gjør, noe han direkte bekreftet ved å si at han opplever at de er stolte av han hjemme. Og indirekte bekreftet han det ved å si at han ikke opplever noe press i forhold til når, hvor og hvordan han skal ta over garden. I tillegg er han trygg på at han skal få hjelp til det han ikke kan. Dette gjenspeiler at han er blitt møtt med anerkjennelse, noe som er en viktig faktor i utvikling av identitet. Det kan synes som han er blitt bekreftet av signifikante andre i sin utvikling av identitet. En viktig støtte i dette synes å være bestefar, som både

representerer tradisjoner, men også støtter den utviklingen som barnebarnet gjør. Det er også interessant å merke seg at denne gutten opplever sterk tilknytning til venner han har i bygda, og beskrev hvordan det er lett å ta opp igjen tråden, fordi de har delt så mye opp gjennom tiden. Dette synliggjør at vi bærer med oss erfaringer fra ulike områder i livet, som former oss og gir oss mulighet for å delta i ulike sosiale nettverk.

6.3 «Møte med en annen»

I diskusjonen så langt er det i hovedsak lagt vekt på den nære tilknytningen mellom guttene og deres nære nettverk, representert ved det som i teori om sosial kapital kan kalles «båndtypen». Men fortellingene inneholder flere situasjoner som viser hvordan møter med enkeltpersoner/grupper har hatt en stor betydning for guttene. Disse møtene representerer noe «annet» enn det de stod i, enten det var møte med en kulturansvarlig i kommunen, en kontakt i militæret eller i jobbsammenheng, eller en høgskolelærer. Guttene beskriver noen av disse «møtene» som hendelser i livet deres som ga et «før og etter», og førte til endringer og nye impulser i livene deres. Det ga guttene innblikk i og kunnskap om miljøer eller sider ved dem selv som tidligere ikke var kjent for dem. Dette ga dem anledning til å utvikle sider ved seg selv, bli innlemmet i et nettverk, og på denne måten utfordre og utvikle sin habitus.

Det er grunn til å tro at oppvekstmiljøet har bidratt til at guttene har utviklet en interesse og åpenhet for nye impulser utenfra, noe man også kan høre nyanser av i fortellingene.

7 Metodeevaluering.

Det er naturlig å stille spørsmål ved forskningsmetoden. I hvor stor grad har forsker påvirket materialet gjennom intervju og analyse, hvilke feilkilder foreligger. Har guttene fått anledning til å fortelle «sin versjon» eller er det lagt føringer fra meg som forsker. Målet med studiet er ikke å legge frem eksakte funn, der en annen forsker kan gjennomføre samme studie med samme resultat. Hensikten er å belyse og løfte frem guttenes erfaringer og i størst mulig grad gjennom en fenomenologisk tilnærming presentere dette. Gjennom hele analysen er fortellingene drøftet mot utvalgt teori og forskers inntrykk gjennom prosessen.

Det kan stilles spørsmål ved om utvalget er representativt for gutter bosatt på bygda. Guttenes fortellinger stemmer ikke med stereotypisk bilder av bygdegutter som eksisterer i samfunnet. På den andre siden representerer de en viktig gruppe ved at de selv identifiserer seg som gutter bosatt på bygda og knytter sin identitet opp mot dette.

Utvalget i denne studien består av tre personer. Det kan stilles spørsmål ved om det er mulig å generalisere ut fra et så lite materiale. Chamberlayne (2001) beskriver hvordan enkelte individer er å regne som pionerer i møte med sosiale endringer, og hvordan deres erfaringer vil kunne gi nyttig kunnskap i utforming av samfunnet. Forslag til hvordan kunnskap som dette kan brukes i planlegging av lokalsamfunn vil derfor bli belyst i neste kapittel.

Gjennom analyse av data er materialet fra denne studien vurdert og sammenlignet opp mot annen forskning, der man kan finne sammenlignbare funn noe som også støtter denne undersøkelsen.

Denne undersøkelsen kan inspirere til ny forskning, eksempelvis ved å se fortellingene i lys av kjønnsroller, fra foreldre eller besteforeldres perspektiv, fra skole og utdanning etc. Som en sammenlignende studie mellom unge gutter vokst opp i et bymiljø, tema vil kunne være mange. Det kunne også vært spennende å møte disse guttene om ti år, og lyttet til deres fortelling da.

8 Avslutning

Nyere flytteforskning som også har inkludert bo-motiv, viser at de som velger bosted oftere oppgir forhold ved stedet og miljøet som motiv for å bli boende, og at tilhørighet og identitet er argumenter som oftere brukes i forhold til valg av bosted ute i distriktene. Forhold knyttet til arbeid brukes like hyppig som argument både av flytterne og de bofaste. Undersøkelser viser at 50 % av befolkningen som 40-åringer bor der de vokste opp. (Sørлие, Aure og Langset 2012)

Dette understøtter at guttenes argumentasjon er i tråd med generelle trender knyttet til bo- og flyttemotiver i Norge. Men ungdom fra bygda vil fremstå som en liten gruppe, med tanke på at barnebosettingen i følge Sørлие, Aure og Langset (2012) er desentralisert fra 90-tallet.

Det er ofte majoriteten i samfunnet som er målestokk for normalen. Derfor kan de som velger hjembygda som bosted lett stemples med negative tegn. I tillegg vil deres miljø kunne være preget av lite mangfold, noe som kan gjøre det vanskelig for dem å utvikle alternative identiteter.

Guttenes fortellinger er et viktig bidrag til å vise nyansene blant bygdegutter. Deres fortellinger sier noe om hva som har vært viktige faktorer for dem gjennom oppveksten, og i deres tilknytning til bygda og utforming av identitet.

Med den demografiske utviklingen med færre barn ute i distriktene, er det ekstra viktig å ha fokus på å skape gode oppvekstvilkår for barn og unge, der man kan bidra til at barn kan oppleve tilknytning til stedet og få delta i sosiale nettverk mellom generasjonene. Barn i dagens samfunn vil ha enda færre å spille på og være mer prisgitt hvordan de voksne legger til rette for samhandling med andre barn, enn hva som var tilfelle for guttene i denne undersøkelsen. I dagens bygdesamfunn vil det også være flere barn og unge som ikke har en lokal tilknytning gjennom tidligere generasjoner, de kan også vokse opp uten å ha foreldre/foresatte i bygda. Det er dermed større risiko for at noen faller utenfor, hvis de ikke har tilgang til de nødvendige ressursene i sin familie eller nettverk.

Det kan også være vanskelig å skape et mangfold av tilbud i et lite distrikt, noe som kan gjøre det vanskelig å utvikle alternative identiteter. Det blir derfor viktig at man er oppmerksom

på dette i barnehage og skole, og har en bevisst holdning til å presentere og inkludere mangfoldet på en god måte, slik at barn kan få hjelp og støtte i sin utvikling.

Barn i dagens samfunn vil ha tilgang til informasjon gjennom sosiale medier, noe som kan styrke dem i egen utvikling, men som også kan bidra til at de fjerner seg fra det lokale. Derfor er de voksnes tilnærming til barna viktig, slik at det kan skapes gjensidighet der barna innlemmes i tradisjoner, men også at de voksne gir rom for den kunnskapen barn og unge selv har. Denne gjensidigheten vil hjelpe barn i å «bygge bro» mellom ulike områder i livene sine, slik at de kan føle seg inkludert og akseptert med hele seg. Det vil også hjelpe de voksne til å bli mer oppdatert på hvordan barn i dag har det.

Det stilles derfor krav til at man ute i distriktene legger til rette for å inkludere og synliggjøre flere nyanser i lokalmiljøet. Det er også viktig at de unge tas med som aktive aktører i utforming av lokalmiljø. For fremtiden er det kanskje ikke så viktig for barn og unge hvor den eksakte kommunegrensen går, men at de har kvaliteter og nyanser i oppvekstmiljøet som gir dem mulighet for å utvikle en god tilknytning til området, noe som synes å være viktig for spredt bosetning i framtida.

Litteraturhenvisning.

Aadland, E. (2011) *"Og eg ser på deg-": Vitenskapsteori i helse- og sosialfag*. 3 utg. Oslo: Universitetsforl.

Aakvaag, G. C. (2008) *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forl.

Aamodt, L. G. (2005) *Familien mellom mange hjelpere: refleksjoner i sosialfaglig arbeid*. Bergen: Fagbokforl.

Andersen, T. (2014) *Gode i hop : samspill og samarbeid mellom Lillehammer og omland : en samfunnsanalyse i Byregionprogrammet. I: ØF-rapport (trykt utg.), 10/2014*.

Andersen, T. H. (2012) *Sårbar og sterk: menn som har vært utsatt for seksuelle overgrep*. Oslo: Abstrakt forl.

Bauman, Z. (2000) *Savnet fellesskap*. Missing community, b. nr 37. Oslo: Cappelen akademisk forl.

Bauman, Z. (2006) *Flytende modernitet*. 2. utg. Oslo: Vidarforl.

Bourdieu, P. mfl. (1993) *Den kritiske ettertanke : grunnlag for samfunnsanalyse*. Réponses. Oslo: Samlaget.

Bourdieu, P. mfl. (1995) *Distinksjonen : en sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax.

Broady, D. (1990) *Sociologi och epistemologi : om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*, HLS Förlag.

Bye, L. M. (2010) *Bygdas unge menn : en studie av bygdemenns forhandlinger om og utforming av "rurale maskuliniteter"*, b. 2010:21. Trondheim: Norges

teknisk-naturvitenskapelige universitet, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Geografisk institutt.

Båtevik, F. O. (2001) Ung i utkant – tanker om framtida blant ungdom frå utkantkommunar. I: *TIDSSKRIFT FOR UNGDOMSFORSKNING*, 1(1), s. 90-103.

Chamberlayne, P., J. Bornat og T. Wengraf (2000) *The Turn to biographical methods in social science : comparative issues and examples*. Social research today. London: Routledge.

Chamberlayne, P. (2001) Biografiske metoder i europæisk perspektiv. I: *Dansk sosiologi*, 12(3), s. 104-115.

Charmaz, K. (2006) *Constructing grounded theory : a practical guide through qualitative analysis*. Introducing qualitative methods. London: Sage.

Danielsen, K. (2001) En analyse av institusjonaliseringsteoriens potensiale ved hjelp av livshistorisk materiale. I: *Dansk sociologi*, (3), s. 8-29.

Fauske, H. (2001) Kvifor flyttar ungdom? I: Heggen, K., J.O. Myklebust og T. Øia (red.), *Ungdom I spenninga mellom det lokale og det globale*. Oslo: Det Norske Samlaget, s. 152 - 172.

Fyrand, L. (2005) *Sosialt nettverk : teori og praksis*. 2. utg. Oslo: Universitetsforl.

Grimsrud, G. M. (2000) Kvinner på flyttefot. I: *Østlandsforskning*, s. 86 s. ill.

Gullestad, M. (1989) *Kultur og hverdagsliv: på sporet av det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.

Heggen, K. (2001) Marginalisering av ungdom - skolen si rolle. I: Heggen, K., J.O. Myklebust og T. Øia (red.), *Ungdom I spenninga mellom det lokale og det globale*. Oslo: Det Norske Samlaget, s. 119 - 136.

Helsetilsyn, S. (1998) Veileder for helsestasjons- og skolehelsetjenesten. I, <http://www.kith.no/upload/1459/SHT-V2-98VeilederHelsestasjon.pdf> (Hentet: 11. juni 16).

Hydle, I. og E. Backe-Hansen (2010) Sosial kapital og andre kapitaler hos barn og unge i Norge : flervitenskapelige politikk- og forskningsutfordringer. I: *NOVA-rapport (trykt utg.)*, 20/2010.

Jacobsen, D. I. (2010) *Forståelse, beskrivelse og forklaring : Innføring i metode for helse- og sosialfagene*. Kristiansand: Høyskoleforl.

Klima og Miljødepartementet (2001) *Friluftsliv - En veg til høgare livskvalitet*. St.m 39 (2000-2001), b. 2001. Klima

Miljødepartementet.

Kommunal og Regionaldepartementet (2013) *Ta heile Noreg i bruk : Distrikts- og regionalpolitikken*. Meld.St., b. 13 (2012-2013). Oslo: Kommunal

Regionaldepartementet.

Kvale, S. og S. Brinkmann (2012) *Det kvalitative forskningsintervju*. 2 utg. Oslo: Gyldendal akademisk.

Lima, I. A. Å. og B. Slagsvold (2009) Naboskapsintegrasjon i Norge - forskjeller mellom by og land. Det gode nabolag finnes mest på bygda. I: *Samfunnsspeilet*, 2009(1).

Lindström, B. og M. Eriksson (2015) *Haikerens guide til salutogenese : helsefremmende arbeid i et salutogent perspektiv*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Martinsen, K. (2005) *Samtalen, skjønnnet og evidensen*. 1 utg. Oslo: Akribe.

Mæland, J. G. (2010) *Forebyggende helsearbeid: folkehelsearbeid i teori og praksis*. 3 utg. Oslo: Universitetsforl. .

Neumann, C. E. B. og I. B. Neumann (2012) *Forskeren i forskningsprosessen : en metodebok om situering*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Nordisk og Ministerråd (2009) Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse : rapport fra det nordiske miljøprosjektet "Friluftsliv og psykisk helse". I: *Rapport / Miljøverndepartementet*, 2009(545).

Paulgaard, G. (2003) Ungdom, sted og tilhørighet. I: Thuen, T. (red.) *b. nr 27 Sted og tilhørighet*. Bergen: Program for kulturstudier, Norges forskningsråd Høyskoleforlaget, s. 153 - 179.

Repstad, P. (2007) *Mellom nærhet og distanse : kvalitative metoder i samfunnsfag*. 4. rev. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Rye, J. F. (2006) Lokal kapital og arvelig bofasthet. Rurale ungdommers bostedspreferanser. I: *TIDSSKRIFT FOR UNGDOMSFORSKNING*, 6(nr 1), s. 3-24.

Rønning, R. og B. Starrin (2009) Sosial kapital - et nyttig begrep. I: Rønning, R. og B. Starrin (red.), *Sosial kapital i et Velferdsperspektiv*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, s. 17 -29.

Rønningen, G. E. (2003) Nærmiljø Nostalgi - eller aktuell arena i forebyggende og helsefremmende arbeid ? I: Hauge, H., M.B.Mittelmark (red.), *Helsefremmende arbeid i en brytningstid Fra monolog til dialog?* Bergen: Fagbokforlaget, s. 52 - 74.

Skirbekk, H. og H. Grimen (2012) *Tillit i Norge*. [Oslo]: Res Publica.

Sosial og Helsedepartementet (1999) *utjamningsmeldinga : om fordeling av inntekt og levekår i Noreg*. St.meld, b. 50 (1998-99). Oslo: Sosial- og helsedepartementet.

Stoer norske leksikon. I, <https://snl.no/doxa> (Hentet: 11. juni 16).

Storvik, K. (2015) Kvinnene flaggar ut av distriktet. I: *Gudbrandsdølen Dagingen*, <http://www.gd.no/nyheter/sor-midtdalen/ringebu/kvinnene-flaggar-ut-av-distriktet/s/5-18-170143> (Hentet: 11. juni 16).

Sørli, K., M. Aure og B. Langset (2012) Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? : bo- og flyttemotiver de første årene på 2000-tallet. I: *NIBR-rapport (Oslo : 2002- : trykt utg.)*, 2012:22.

Thagaard, T. (2009) *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode*. 3. utg. Bergen: Fagbokforl.

Thuen, T. (2003a) *Sted og tilhørighet*, b. nr. 27. Bergen: Program for kulturstudier, Norges forskningsråd Høyskoleforl.

Thuen, T. (2003b) Stedets identitet. I: Thuen, T. (red.) *b. nr. 27 Sted og tilhørighet*. Bergen: Program for kulturstudier, Norges forskningsråd Høyskoleforl. Kulturstudier s. 59-77.

Vestby, G. M. (2003) Ungdoms bilder av bygda og tanker om framtida. I: *Stedsidentitet og, flytting*, 2003:119.

Viltloven Lov om jakt og fangst av vilt (viltloven). I, <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-29-38> (Hentet: 11.06.16).

Wiborg, A. (2001) Utdannelse, mobilitet og identitet. Studenter fra distriktene i høyere utdanning. I: Heggen, K., J.O. Myklebust og T. Øia (red.), *Ungdom, spenning mellom det lokale og globale*. Oslo: Det Norske Samlaget, s. 136 - 152.

Wiborg, A. (2003) Den flertydige lokale tilhørighet. I: Thuen, T. (red.) *b. nr 27 Sted og tilhørighet*. Bergen: Program for kulturstudier, Norges forskningsråd Høyskoleforlaget, s. 127 - 153.

Wikipedia [online]. URL:

https://no.wikipedia.org/wiki/Norges_herrelandslag_i_fotball (Hentet 11. juni 16).

Wikipedia *Den kulturelle skolesekken*. [online]. URL:

https://no.wikipedia.org/wiki/Den_kulturelle_skolesekken (Hentet 11. juni 16).

Vedlegg 1

Forespørsel om deltagelse i undersøkelse.

Jeg heter Oddny Nordlund og studerer «Master i helsefremmende lokalsamfunnsarbeid», ved Høgskolen i Gjøvik.

Bakgrunn og formål.

I forbindelse med masteroppgaven min ønsker jeg å gjennomføre intervju med unge menn i alderen 25-30 år, som har valgt å bosette seg i hjembygda der de vokste opp. Informasjonen fra disse intervjuene vil jeg bruke som bakgrunn i min Masteroppgave.

«Hvordan beskriver unge menn i alderen 25-30 år sine erfaringer med å være bosatt i hjembygda der de vokste opp?»

Hva innebærer det å delta i denne undersøkelsen?

Jeg ønsker å høre om hva som påvirket deg til å bli boende i hjembygda og hvilke erfaringer du har fra livet der. Jeg er interessert i å høre om hva du mener er viktig for eksempel når det gjelder områder som fritid, arbeid, bosituasjon, hva trives du med, hva oppleves som bra eller hva kan være utfordrende eller vanskelig.

Det forventes at den enkelte deltaker i undersøkelsen uten å motta økonomisk kompensasjon. Intervjuene legges i nærheten av ditt bosted, slik at du ikke skal ha utgifter knyttet til reise. Møtested avtales på forhånd. Hvert enkelt intervju vil ta ca 1-1,5 timer.

Hva skjer med informasjonen?

Jeg vil bruke lydbandopptager i forbindelse med intervjuet, i tillegg til at jeg gjør egne notater. Dette for å sikre at jeg får med meg mest mulig av informasjonen. Lydopptakene vil bli skrevet ut i papirversjon, all informasjon vil bli anonymisert slik at det ikke kan tilbakeføres til enkeltpersoner. Navn på dem jeg intervjuer vil lagres adskilt fra selve opptakene og det vil utarbeides en koblingsnøkkel.

Det er kun Oddny Nordlund og veileder Førsteamanuensis Torbjørn Herlof Andersen ved Høgskolen i Gjøvik som vil ha tilgang til informasjonen.

Masteroppgaven skal etter planen være levert innen 1. desember 2015.

Lydbandopptak og navnelister vil da bli slettet.

Frivillig deltagelse.

Det er frivillig å delta i denne undersøkelsen, og den enkelte kan trekke seg fra undersøkelsen gjennom hele prosessen, uten å måtte gi noen begrunnelse for hvorfor.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med;

Oddny Nordlund, mobil 997 31 818, e-post, oddnynor@online.no

Torbjørn Herlof Andersen, tlf.611 35 343, e-post torbjoern.andersen@hig.no

Studien er godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltagelse i studien.

(kan returneres på e-post og skrives under ved intervjuet.)

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta.

Navn;
Alder;
Adresse;
Mobilnr;

(Dato og underskrift av prosjektdeltager.)

Jeg samtykker til å delta i intervju.

Vedlegg 2

Intervjuguide / temaliste;

Tema; «Hvordan beskriver unge menn i alderen 25 – 30 år sine erfaringer med å være bosatt i hjembygda der de vokste opp?»

Jeg vil gjennomføre narrative intervjuer der jeg legger til rette for at informantene så fritt som mulig skal fortelle om hverdagslivet sitt.

Jeg har tre forskningsspørsmål;

Hva var deres argumenter for å bli boende i hjembygda?

Hva mener de påvirket dem til å bruke disse argumentene?

Hvordan beskriver de sine erfaringer med å bli boende i hjembygda?

Jeg vil i tillegg ha en temaliste som jeg kan bruke, hvis det blir nødvendig.

Alder, oppvekst, hvor lenge har de vært bosatt, boligsituasjon, jobbsituasjon i fortid, nåtid og framtid, fritidsinteresser, familietilknytning, sivilstatus, utdanning, nettverk, tanker om fremtid, trivsel.

Forhold til bygda

Jeg er interessert i å få høre om dine erfaringer med å være bosatt i bygda her.

Hvordan vil du beskrive bygda i dag?

Hvilke fritidsinteresser har du?

Hvilke muligheter har du for å dyrke fritidsinteressene dine, her du bor?

Arbeidstilknytning/ utdanning

Hva slags tilknytning har du hatt og har du til arbeidslivet?

Hva tenker du om fremtidig arbeid her?

Forhold til skole

Jeg er interessert i å høre om hvordan du opplevde å gå på skolen her?

Hvilken skolegang har du utover ungdomsskole?

Familie og nettverk

Kan du si litt om familien din i oppveksten, hvem bodde du sammen med?

Har du familie i bygda her i dag?

Kan du si noe om forhold til venner i oppveksten?

Hvordan opplever du nettverket ditt er i dag?

Kan du si litt om bosituasjonen din? (sammen med noen, leier eller eier)

Valg om å bosette seg

Kan du si noe om når du bestemte deg for å bosette deg her?

Har du noen tanker om hva eller hvem tror du har påvirket deg mest til å ta dette valget?

Personlig forhold til bygda

Hva synes du er bra med å bo her?

Kan du si noe om hva du tenker kan være utfordrende for deg ved å bo her?

Er det noe du tenker jeg burde spurt deg om, som du synes er viktig å få sagt noe om?

Vedlegg 3

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Postboks 1047
N-5007 Brekke
Norge
Tel: +47 45 28 21 17
Fax: +47 45 28 50 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Orgnr: 969 321 884

Torbjørn Herlof Andersen
Seksjon for helse, teknologi og samfunn Høgskolen i Gjøvik
Postboks 191
2802 GJØVIK

Vår dato: 21.04.2015

Vår ref: 43059 / 3 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 08.04.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

43059	<i>Gutter som ble i hjembygda. En kvalitativ studie av unge menns erfaringer med å bli boende i hjembygda</i>
Behandlingsansvarlig	Høgskolen i Gjøvik, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Torbjørn Herlof Andersen
Student	Oddny Nordlund

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.12.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdís Namtvedt Kvalheim

Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Sakref: 43059 / 3 / LT / 15

04/01/2015: Universitetet i Oslo, Postboks 1047 Blindern, 0406 Oslo. Tel: +47 22 85 19 11. nsd@nsd.uib.no
04/02/2015: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7801 Trondheim. Tel: +47 73 81 85 00. kare.sorenson@ntnu.no
04/02/2015: Universitetet i Tromsø, 9007 Tromsø. Tel: +47 77 51 43 00. nsd@eks.uib.no